Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ. БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

...ай 1921 оной ...н 21-hээ гарана | № 65 (16288) | 1983 оной мартын 19, суббото | Сэн 3 мүнгэн.

КПСС-эй Буряадай областной комитедтэ

БУРЯАДАЙ АССР-эй 60 ЖЭЛЭЙ ОЙ ТУХАЙ

...Ленинэй, партиин Центральна Комитедэй үүсхэлээр, ...ссин Центральна Гүйсэдхэ...митедэй шиидхэбэреэр 60 ...саана — 1923 оной майн ... — Буряадай Автономито Социалис Республика бии ...доhон байгаа.

...ин Федерациин бүридэл...ряад арадта автономи ба ...түрэ бии болгоhон ушар ...олон зуун жэлэйнь түүхэ...рэлтэ hайхан шэнэ хуудаhа ...үгөө.

...уехэ Октябриин социалис ...олюциин илаhанай, КПСС-эй ...кэ национальна полити...одото байдалда шууд сэ...нэбтэрүүлэгдэhэнэй ашаар, ...ород болон манай оро...усад арадуудай аха дүү ...туhаламжаар Буряад орон ...оциально-экономическа ун... хубилалтанууд болоhон ...

...өө социалис Буряад орон ...үндэрөөр хүгжэhэн про...нностьтай, оньhожоруу...ал томо хүдөө ажахын ...эритэй, социалис түрүү болбосоролтой республика ...хой.

...ублика дотор олон hалба... промышленность бии бол...: машина бүтээлгын, при...бүтээлгын, зайн галай, нүүр... ашагта малтамалые эд... ой модоной, модо бол...уулгын, электротехническэ, ... ба эдеэ хоолой, 1923 оной... сасуулбал, Буряадай про...енна үйлэдбэри 1434 дахин ...ан байна.

...өө ажахы үндэhөөрөө ху... Гэзгдэнги, ото шахуу ...лтэ ажахы байhанаа олон ...ита, эрхимээр оньhожо...гдаhан хамтын ажахы боло... үргаа. Таряанай талмай 6,2 дахин ехэ болоо гэхэ гү, али 827 мянган гектар талмай болоно. Ниитын малай, шубуудай тоо толгой олошороо, продукци үгэлгэнь ургаа. Мал ажалай болон тарян ажалай продукци үйлэдбэрилгэ 4 дахинhаа үлүүгээр дээшэлээ.

Капитальна барилга хадаа арадай ажахын шухалын шухала hалбаринуудай нэгэн болонхой. Промышленностиин, хүдөө ажахын, барилгын индустриин үндэhэнэй томо объектнүүд, hайн түхеэрэлгэтэй байрын гэрнүүд болон социально-соёлой элдэб олон объектнүүд республика дотор бодхоогдоно. Байгал-Амарай түмэр замай Буряадай участогай барилга түргэдхэгдэнхэй.

КПСС-эй XXVI съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүдые бэелүүлэн, республикын промышленна продукциие бүтээхэ талаар табан жэлэй түрүүшын хоёр жэлэй түсэбые дүүргээ юм. Үнгэрhэн табан жэлдэ үйлэдбэрилэгдэhэн продукциин жэл бүриин дунда зэргын хэмжээнтэй сасуулхада, 1982 ондо үйлэдбэрилэгдэhэн хүдөө ажахын валовой продукци 11 процентээр дээшэлээ, орооhо, хартаабха, hү, үндэгэ, нооhо гүрэндэ худалдаха түсэб үлүүлэн дүүргэгдээ. Барилга-хабсаралгын хүдэлмэриин хэмжээн ехэ болоо. Экономическа болон социальна талаар бэелүүлэгдэhэн хубилалтанууд хадаа, соёлой ёhотой хубисхалай, буряад арадай оюун бодолоороо hэргэн ургалгын үндэhэн hуури боложо үгөө. СССР-эй Наукануудай академиин Сибиириин отделениин Буряадай филиал, элдэб мэргэжэлээр эрдэм-шэнжэлгын хүдэлмэри хэжэ байдаг эмхи зургаанууд, дээдэ дүрбэн, тусхай дунда hуралсалай 21 зургаанууд, юрэнхы эрдэмэй 541 hургуули, техническэ мэргэжэлэй 39 училищи, дүрбэн театр, тэдэнэй хоёрынь академическэ, филармони, дуу, хатарай ансамбль, уран зохёолшодой, уран зураашадай, композиторнуудай, журналистнуудай, архитекторнүүдэй, зохёохы ажалай холбоонууд республика дотор хүдэлжэ байдаг. Мэргэжэлтэ искусствын урган hалбаралга арадай hайн дуранай зохёохы ажалай үргэн хүгжэлтөөр дэмжэгдэнэ. Ород болон буряад хэлэн дээрэ олон хэhэгтэйгээр номууд хэблэгдэнэ. Медицинскэ болон соёл-гэгээрэлэй эмхи зургаануудай тоо олошоронхой. Ажалшадай материальна hуудал байдал жэлhээ жэлдэ урган дээшэлнэ.

Республикын гол шухала баялиг хадаа хүнүүдынь — хүдэлмэришэд, колхознигууд, арадай ажахын мэргэжэлтэд болоно. Коммунис партиин хүтэлбэри доро тэдэнэр Совет засаг байгуулан бэхижүүлхын түлөө, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай үедэ дайсадые бута сохилсохын түлөө эдэбхитэйгээр тэмсэhэн байна. Аха дүүгэй хани барисаанай болон бэе бэеэ хүндэлэлгын оршон байдалда нэгэ бүлэдэ хамтаран, республика дотор буряадууд,ородууд, оротонгууд, бусадшье үндэhэ яhатанай олон түлөөлэгшэд ажаhуунa, ажаллана. Ниитын хэрэгэй мандахын тулада хэгдэжэ байдаг баатарлиг ажалынь интернациональна түс хани барисаанай, бата бэхи хүгжэлтын эшэ үндэhэн болошо үгэнэ.

Ажахыдаа болон соёл болбосоролдоо, арадуудай аха дүү хани барисаае, харилсан туhалалсалгые бэхижүүлгэдэ түйлаhан амжалтын түлөө Буряадай АССР Ленинэй, Октябриин Революциин, Арадуудай Хани Барисаанай орденуудаар шагнагдаhан байна. 1982 ондо СССР-эй байгуулагдаhаар 60 жэлэй ойн хүндэлэлдэ дэлгэрhэн Бүхэсоюзна болон Бүхэроссин социалис мүрысөөндэ республикын 13 коллектив болон район илажа гараhан байна.

КПСС-эй ЦК-гай майн болон ноябриин (1982 он) Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдтэ харюу болгон, түсэбтэ даабаринуудаа дүүргэхын, үлүүлэн дүүргэхын түлөө, үйлэдбэриин аша үрые дээшэлүүлхын түлөө, ойн баярай үдэрые нэрэтэй түрэтэйгөөр угтахын түлөө республикын ажалшад социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлбэ. Гүрэнэй ажалай болон үйлэдбэриин журамые бэхижүүлхын, ажалай бүтээсые дээшэлүүлхын тула, экономическа болон эмхидхэлэй арга нүхэсэл олгохо талаар, гаргагдажа байгаа продукциин шанарые hайжаруулха талаар арадай ажахын бүхы hалбаринуудта горитой хүдэлмэри ябуулагдана.

«Буряадай АССР-эй байгуулагдаhаар 60 жэлэй ойн hайндэрые үнгэргэхэ тухай» КПСС-эй ЦК-гай тогтоолтой дашарамдуулан, КПСС-эй обкомой бюро тусхай тогтоол баталан абаа.

Буряадай АССР-эй байгуулагдаhаар 60 жэлэй ойе буряад арадай, республикын бүхы ажалшадай ехэ hайндэр болгон, 1983 оной июлиин түрүүшын воскресенидэ тэмдэглэхэ гэжэ тогтоол дотор хэлэгдэнэ.

КПСС-эй XXVI съездын, КПСС-эй ЦК-гай майн болон ноябриин (1982 он) Пленумүүдэй түүхэтэ шиидхэбэринүүнүүдые, арбан нэгэдэхи табан жэлэй гурбадахи жэлэй түсэбүүдые бэелүүлхэ хэрэгтэ ажалшадые зоригжуулгын туг доро Буряадай АССР-эй 60 жэлэй hайндэртэ бэлэдхэлэй хүдэлмэриие ябуулхаар КПСС-эй горкомууд, райкомууд, городской болон районно Соведүүдэй гүйсэдкомууд, профсоюзуудай областной Совет, ВЛКСМ-эй обком уялгалагдаа.

Предприятинуудай, барилгануудай, колхозуудай, совхозуудай хүдэлмэридэ бии байгаа дутагдалнуудые усадхаха, үйлэдбэриин аша үрые дээшэлүүлхэ хэрэгтэ ажалшадай хүсэл зоригые шэглүүлхэ, ажалай журам hайжаруулха, ажалай коллектив бүхэнэй үмэнэ табигдаhан даабаринуудые дүүргүүлхэ тухай тогтоол соо онсолон хэлэгдэнэ.

КПСС-эй Центральна Комитедэй, СССР-эй Верховно Соведэй, РСФСР-эй Верховно Соведэй хамтын, — СССР-эй байгуулагдаhаар 60 жэлэй ойдо зорюулагдаhан ойн баярай зүблөөн дээрэ Ю. В. Андроповой хэhэн элидхэлые, мүн бусадшье документнүүдые олоной дунда нэбтэрүүлэн ойлгуулха хүдэлмэриие хангаха, пролетарска интернационализмын совет патриотизмын гүн гүнзэгы мэдэрэлтэйгээр ажалшадые хүмүүжүүлхэ хүдэлмэриие саашаланьhайжаруулха хэрэгтэй.

Республикымнай ойн баярай hайндэртэ хүрэжэ оршолог автономито республиканууднаа, областьнуудhаа болон округуудhаа МНР-эй хилэ шадар оршолог аймагуудhаа айлшад уригдаха юм.

hайндэрэй үедэ олон хүнэй хабаадалгатайгаар спортивна хэмжээ ябуулганууд, искусствын мастернуудай болон уран hайханай коллективүүдэй концерт наадан эмхидхэгдэхээр хараалагдана.

Республикын 60 жэлэй ойн баярай үдэрнүүдые эмхитэй hайнаар үнгэргэхын тула КПСС-эй горкомууд, райкомууд, городской болон районно Соведүүдэй гүйсэдкомууд тодорхой хэмжээ ябуулгануудые хараалха зэргэтэй.

Буряадай АССР-эй 60 жэлэй ойн баярта зорюулагдаhан материалнуудые, энэ ехэ үдэрые нэрэтэй түрэтэйгөөр угтахын түлөө дэлгэрhэн социалис мүрысөөнэй ябасые харуулhан материалнуудые толилжо, дамжуулжа байхаар республиканска болон районно газетэнүүдэй редакцинууд, Телевидениин болон радио-дамжуулгын комитет уялгалагдаа.

* * *

Ажалай болон политическэ эдэбхиие дээшэлүүлгын оршон байдалда, КПСС-эй XXVI съездын, КПСС-эй ЦК-гай ноябриин (1982 он) Пленумэй шиидхэбэреэр арадай ажахын үмэнэ табигдаhан зорилгонуудые амжалтатайгаар бэелүүлхын түлөө тэмсэлэй оршон байдалда Буряадай АССР-эй 60 жэлэй ойн баярые тэмдэглэхыень, КПСС-эй ленинскэ Центральна Комитедые, Совет правительствые нягтаар тойрон жагсаhанаа, совет арадуудай бэхижэн байгаа хани барисаае, манай орондо коммунис общественые байгуулха хэрэгтэ бүхы хүсэ шадалаа, эрдэм мэдэсээ үгэхөөр бэлэн байhанаа дахин гэршэлэн харуулхыень коммунистнуудые, комсомолшуудые, республикын бүхы ажалшадые КПСС-эй областной комитет уряална.

ҮЗЭЛ СУРТАЛАЙ ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДЭЙ ЗҮБЛӨӨН

ШЭНЭ ТАСС hОНИН

Үзэл сурталай хүдэлмэрилэгшэдэй Бүхэроссин зүблөөн Москвада боложо, союзна республиканууддай Компартинуудай ЦК-нуудай, партиин райкомууд болон обкомуудай секретарьнар, зарим министерствэнүүд ба албан зурганнуудай, ниитын эмхинүүдэй, олониитын дунда мэдээсэлнүүдые дэлгэрүүлэн тараадаг хэрэгсэлнүүдэй ба пропагандын, зохёохы холбоонуудай хүтэлбэрилэгшэд тэрэндэ хабаадаhан байна.

КПСС-эй ЦК-гай секретарь М. В. Зимянин «Үзэл сурталай, агитационно ба пропагандистска хүдэлмэриие нарижуулан hайжаруулха тухай» элидхэл хэбэ.

КПСС-эй XXVI съездын, КПСС-эй ЦК-гай ноябриин (1982 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдэй, энэ Пленум дээрэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Ю. В. Андроповой хэлэhэн үгэ соо, «СССР-эй жаран жэл» гэhэн элидхэл дотор, «Карл Марксын суртал hургаал болон СССР-тэхи социалис байгуулалтын зарим асуудалнууд» гэжэ статья дотор найруулагдаhан заабари зүбшэлнүүдэй ба тобшололнуудай үндэhөөр үзэл сурталай, ниитэ-политическэ хүдэлмэриие нарижуулан hайжаруулха хэмжээнүүдые партийна комитедүүд абажа байна гэжэ зүблөөн дээрэ тэмдэглэгдээ.

Мүнөө үедэ партийна комитедүүд ажабайдалтай пропагандын холбоое бэхижүүлхэ, ниитын үйлэдбэриин ашаг үрые ба хүдэлмэриин шанарые, ажалай бүтээсые дээшэлүүлхын түлөө социалис мүрысөө дэлгэрүүлхэ талаар ехэ хүсэлэл оролдолгонуудые гаргана. Пропаганда болон агитациие тодорхойгоор, бата этигэмээр ябуулха, КПСС-эй социально - экономическа политикатай тэрэниие нягтаар холбохо, тэрэнэй үнэн зүб, бэелүүлэгдэмэ, hонирхолтой ба ойлгосотой байха, шэнэ hанал бодол түхөөхэ хэрэгтэ зүблөөн дээрэ онсо анхарал хандуулагдаhан байна.

Научна гүнзэгы үзэл бодол, партиин хэрэгтэ хэлбэришэгүй үнэн сэхэ байлгын, совет патриотизм ба социалис интернационализмын, СССР-эй арадуудай эбдэршэгүй бата хани барисаанай, буржуазна номнол ба зан ябадалтай, ажабайдалай социалис түхэл шэнжые хазагайруулгануудтай эбсэшэгүй тэмсэлэй үзэл бодол совет хүнүүдтэ бүридүүлэн хүмүүжүүлхэ шухала гэжэ заагдаба.

Зүблөөндэ хабаадагшад хүдэлмэриингөө дүй дүршэлые халан абалсаhан, үзэл сурталай, политическэ-хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин удха шанарые гүнзэгырүүлхэ, үүргэ нүлөөень шангадхаха талаар хэдэ хэдэн дурадхалнуудые оруулhан байна.

(ТАСС)

АМЖАЛТА АЖАЛАЙ ЖУРАМhАА ЭХИТЭЙ

ОЛООРОО ХЭЛСЭЭ, ЗҮБШӨӨ

...КПСС-эй ЦК-гай ноябриин ...он) Пленумэй шиид...нүүдые бэелүүлэн ажа...журам шангадхаха, ажа...бүтээсые дээшэлүүлхэ ... ямар хэмжээнүүдэй ...байhан тухай асуу...зүбшэн хэлсэхэ талаар ... Ивалгын ОПХ-гай ...бриин участок бүхэн...гэргэгдэбэ.

...ээнэй 8 часта дурсаг... ажахын МТМ-гэй, лукомелиоративна оньhожоруулагдамал бригадын болон барилгашадай профкомой хамтын суглаан болоhон байна. Удаань ВАСХНИЛ-ай Сибириин отделениин Буряадай хүдөө ажахын эрдэм-шэнжэлгын институдай коллективэй профсоюзай суглаан үнгэргэгдэбэ.

Үдэшын 7 часта эмэ тугалнуудые тулжуулжэ гүнжан болгоод тушаадаг ажахынууд хоорондын Ивалгын комплексдо хүдэлмэрилэг механизаторнууд болон операторнуудай профсоюзай суглаан болобо. Улаан булан соо суглараагшад сагай дүтэлхые хүлеэжэ яданги. Уданшьегүй суглаанай нээгдэхэдэ Ивалгын ОПХ-гай директор Леонид Петрович Бурков элидхэл хэхэдээ ажахынгаа хараалhан саашанхи зорилгонууд тухай дэлгэрэнгыгээр хэлээ. 1983 оной болон бүхы табан жэлэй түсэб сүм дүүргэхын тула адууhа малай тоо толгой олошоруулжа, тарилгаяа үргэдхэхэhөө гадна ажалайнгаа бүтээсые эрид дээшэлүүлхэ хэрэгтэй. Тэрэгүй hаа, ехэ амжалта түйлагдахагүй гэжэ элидхэлшэ тэмдэглээ.

— Ажалай журам hайжаруулжа, үйлэдбэри бүхэнэй ажалай бүтээсэ дээшэлүүлhэнэй ашаар ямаршье гаргашагүйгөөр ехэ продукци абаха дүүрэн аргатайбди. Хараад үзэгты даа. Бүхы оньhон түхеэрэлгээ гамтайгаар, бүтээсэтэйгээр хүдэлгэбэл, ямар ехэ юумэ хэхэ гээшэбибди. Үнгэржэ ерэхэдээ трактор, автомашинала ганса мэшээг тэжээлэй хойноhоо эльгээгээд hүүнгүй, бүхыдэнь нэгэ ябадалаар иимэ ажалаа хэдэг болоболнай горитойхон хүдэлмэри хэгдэжэ, сагшье ехээр алмагдаха бэлэй, — гэжэ үнинэй мэдээжэ тугалшан Цырма Базарова хэлээ.

Профсоюзай хамтын суглаанда үгэ хэлэhэн операторнууд Евдокия Доржиева, Намжил Ретуров, комплексын начальник Дондок Эрдынеевич Эрдынеев болон бусад ажалай журамай hула байhанда ехэ продукци абтангүй хосорно гэжэ тэмдэглээ. Журамаа алдагшадай гэмээр заримдаа мал саг соогоо хооллуулагдангүй үлэшэдэг, тиигэжэ үхэрнүүд шэгнүүрээ нэмэнэгүй. Саашадаа эдэ бүгэдэ дутагдалаа дары усадхаха гээшэ бидэнэй нангин зорилго гэжэ суглаанда хабаадагшад нэгэн дуугаар шиидхэбэри абаа. Эдэ суглаануудта Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ В. Б. Саганов хабаадалсажа дэлгэрэнгы үгэ хэлэhэн байна.

В. ЖИГЖИТОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Н. Ретуров үгэ хэлэжэ байна. Суглаанда хабаадагшад.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ДУТАГДАЛНУУД ЭЛИШЭЛЭГДЭЭ

Д. Банзаровай нэрэмжэтэ Буряадай Гүрэнэй багшанарай институдта КПСС-эй ЦК-гай ноябриин (1982 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ талаар профсоюзай суглаанууд бүхы кафедрануудта, студентнэрэй бүлэгүүдтэ боложо үнгэрбэ. Ажалай журам бэхижүүлхэ тухай факультедүүд болон кафедрануудай абаhан социалис уялгануудай дүүргэлтын ябаса тухай мэдээсэлнүүд түс суглаануудай гол үзэмжэдэ табигдаба. hуралсалhаа таhардаг, зачет, шалгалтануудаа саг соонь үгэдэггүй гү, али муу сэгнэлтэтэйгээр hурадаг студентнэр элишэлэгдэжэ шанга шүүмжэлэлдэ ороо.

Институдай хүтэлбэрилхы захиргаанай, ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй болон багшанарай суглаан мүн лэ үнгэргэгдэжэ, бии байгаа дутагдалнууд элирүүлэгдээ. Жэшээлхэдэ, зарим нүхэдэй лекцинүүдые таhалдуулха, тэдэниие hэлгэжэ хэшээлнүүдые нягтаар ябуулдаггүй ушар, мүн лабораторинуудай хүдэлмэрилэгшэдэй дутагдалнууд нюур сахилтагүй, сэхэ заагдажа, шүүмжэлэгдээ.

Суглаануудай хүдэлмэридэ КПСС-эй обкомой эрдэмэй болон hуралсалай зургаануудай таhагые даагша Л. Я. Похосоев хабаадалсажа, үгэ хэлээ.

Л. БАРДОНОВА,
институдай профсоюзай комитедэй түрүүлэгшэ.

ХОЙРОГУУДЫЕ СЭХЭ НЭРЛЭБЭ

Судна бүтээлгын заводой 4-дэхи цехэй начальник В. И. Любушкин элидхэл хэхэдээ, манай хүдэлмэришэдэй журам диилэнхиидээ hайн гэжэ тэмдэглэхэ зуураа, зарим тэды дутуу дунданууд дээрэ тогтобо. Тэдэнэй дунда хүдэлмэридөө гээгдэдэг, хүдэлмэриин үедэ архидаха, ажалhаа миин hамшаха гэхэ мэтэ ябадал нилээд үсөөрбэшье, үшөөл зарим нэгэн өөрынгөө хуушан гуримые үргэлжэлүүлhэн зандаа гэжэ тэрэ тэмдэглээ. Жэшээлхэдэ, 1982 ондо цехэй хүдэлмэришэд cooho нүхэр Калинин ажалhаа hамшаха, гээгдэхэ, архидажа ажалай журам эбдэхэ гэхэ мэтэ ябадал гаргаhандаа 558 түхэриг мүнгэ гэртээ асараагүй. Энэнь нилээд горитой мүнгэн болоно. Ажалай журам эбдэгшэдэй дунда Васильев, Любянцев, Базаржапов, Суворов, Болотов, Кокорин, Багинов, Хуриганов, Казанцев, Трофимов, Ануев гэхэ мэтэшүүл тоологдобо. Тиихэдэ мэргэжэл шадабариингаа талаар муу бэшээр хүдэлдэг Петр Ивахинов hогтуугаар ажалдаа гараа гэжэ тэмдэглэгдээ.

Бэлэдхэлэй участогай хүдэлмэришэн Н. Шнайдер цехэй начальнигай хэлэhэн баримтануудые халуунаар зүбшөөн дэмжээд, өөhэдынгөө участогай ажабайдал тухай тобшо тэдыгээр хөөрэжэ үгэбэ. Үнинэй хүдэлмэришэн бригадир А. С. Иванов өөрөө архи уудаг, хүдэлмэридөө хойрог, муугаар хандадаг. Иимэ хүн хүдэлмэришэдтэ илангаяа залуушуулда муу жэшээ боложо үгэнэ. Архидажа, хүдэлмэридөө гээгдэгшэдэй дунда Колодин, Сахинов, Кузнецов, Степанов гэгшэд оролсоно гэжэ тэрэ хэлэбэ. Зарим нэгэн hогтуугаар цех соогуур зайжа, хүдэлмэреэ хэжэ байгшадта hаалта боложо ябахадань мастер гү, али бусад хүдэлмэришэд юушье хэлэдэггүй. Би иимэ ябадалые буруу гэжэ hананаб, — гэжэ хүдэлмэришэн Шнайдер мэдүүлбэ.

— Үйлэдбэриин журамай hулаhаа гэхэ гү, али ажал дээрэ хэрэглэгдэхэ олон зүйлэй дуталдаhанhаа боложо ехэ сагаа гээнэбди. Иимэ ябадал бүхы ажалыемнай хойшонь татана, — гэжэ тэрэ хэлэбэ. Энээн дээрэhээ хубаарилагша, ОТК-да хүдэлэгшэд, бригадир болон мастернууд өөрынгөө тушаалда харюусалга ехэтэйгээр хандаха ёhотой.

Шүүмжэлэлдэ ороhон хүдэлмэришэн Петр Ивахинов үгэ абажа, өөрынгөө гэмые олоной урда мэдэрбэ. —Би муугаар ябаhанайнгаа түлөө арбан гурбадахи салинhаа, шан гэхэ мэтэ урмашуулгаhаа хаhагдааб. Иимэ hамуу, муу ябадал гээшэ хүндэ туhа хүргэхэгүй, хойшо татана. Тиимэhээ би саашадаа нэгэтэшье архидажа, муугаар ябахагүйб, hайнаар хүдэлхэ гэжэ оролдохоб. Би хүн бүхэниие ажалай журам эбдэнгүй, хүдэлмэридөө үнэн сэхээр хандажа, бүтээсэ ехэтэйгээр ажаллахые уряалнаб — гэжэ тэрэ мэдүүлбэ.

Электро-гагнууршан В. М. Кушнарев хүдэлмэриhөө гээгдэhэн, hальхай hамуу ябадалтай, үйлэдбэридэ түбэг татагшадые хэhээхэ хэрэгтэй гэжэ тэмдэглэхэ зуураа, хүтэлбэрилхы болон харюусалгата хүдэлмэрилэгшэдhөө эхилээд юрын хүдэлмэришэн хүрэтэр журам сахиха ёhотой гэжэ хэлэбэ. Тиигэбэл бүхы цехэй амжалта hайн байха болоно.

Суглаанай түгэсхэлдэ КПСС-эй городской комитедэй секретарь нүхэр Г. Д. Басаев тобшохоноор үгэ хэлэбэ.

— КПСС-эй Центральна Комитедэй ноябриин Пленумhээ хойшо орон доторнай журам тухай асуудал хаа хаанагүй зүбшэн хэлсэгдэжэ, тодорхой хэмжээ ябуулганууд абтана. Энэ талаар судна бүтээлгын заводто, тэрэ тоодо танай цехтэшье горитойхон юумэн хэгдээ. Танай завод, цех городой түрүү коллективүүдэй тоодо эродог. Тиимэhээ эндэ шангаар хэгдэhэн шүүмжэлгые хүдэлмэришэн ангиин эгээл зүб эрилтэ гэжэ тоолохо байнабди, — гэжэ тэрэ хэлэбэ. — Саашадаашье танай заводой хүдэлмэришэд бүри эрхим hайнаар хүдэлжэ, шэнэ үүсхэл болон hайн жэшээнүүдые харуулха байhандатнай этигэнэбди.

Суглаанай түгэсхэлдэ цехэй коллективэй дунда журам улам hайжаруулха талаар уялгалhан тогтоол баталан абтаа.

Д. ГАРМАЕВ.

НАУЧНА СОВЕДЭЙ НҮҮДЭЛ СЕССИ

СЕВЕРОБАЙКАЛЬСК (Буряадай АССР). БАМ-ай асуудалнуудаар СССР-эй Наукануудай академиин научна соведэй нүүдэл сессидэ хабаадагшадые энэ харгы замай эгээл залуу хото мартын 17-до хүндэмүүшэ халуунаар угтаба. Эрдэмтэдэй, проект табигшадай, барилгашадай харилсаа холбоогоор лэ энэ город мүндэлhэн юм. Байгалай эрьедэхи хото үдэрhөө үдэртэ урган хүгжэжэ, улам гоё hайхан боложо байна.

СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин, ВАСХНИЛ-ай, СССР-эй Медицинын эрдэмэй академиин hалбари hалбаринуудай эрдэм-шэнжэлэлгын ба проектно-конструкторска институдуудай эрдэмтэд тэрэнэй хүдэлмэридэ хабаадаха.

(ТАСС).

ЭРДЭМТЭД ХОЙТО-БАЙГАЛДА

СССР-эй Наукануудай академиин дэргэдэхи БАМ-ай шухала асуудалнуудые шиидхэдэг научна соведэй ээлжээтэ 16-дахи сесси мартын 14-дэ Эрхүүгэй областиин Братск хотодо хүдэлмэреэ эхилээ. Удаань мартын 16-да Усть-Кут хотодо сессиин хүдэлмэри үргэлжэлhэн байна. Мартын 17-до эрдэмтэд, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо И. Д. Даржаев, КПСС-эй Хойто-Байгалай райкомой нэгэдэхи секретарь Н. И. Крючков Северобайкальск хото хүрэжэ ерэбэ. Городой ажалшад хүндэтэ айлшадаа баяр ёhололой оршон байдалда угтаа.

Эрдэмтэдэй 16-дахи нүүдэл сессиин хүдэлмэридэ эрдэмэй таби гаран доктор болон кандидадууд хабаадалсана. Оронoймнай мэдээжэ академик, БАМ-ай барилгын шухала асуудалнуудые шиидхэхэ научна соведэй түрүүлэгшэ А. Г. Аганбегян, Социалис Ажалай Герой, академик Е. А. Радкевич, СССР-эй Верховно Соведэй депутат академик А. С. Исаев болон бусад эрдэмтэд нүүдэл сессиин хүдэлмэридэ хабаадалсана. Тэдэнэр эдэ үдэрнүүдтэ Буряадай участогай хүдэлмэришэдтэй уулзажа, аша туhатай хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэhэн байна.

Манай корр.

XI ТАБАН ЖЭЛ: АШАГ ҮРЭ, ШАНАР, ДЭЛИСЭ

ТҮРҮҮШҮҮЛЭЙ ЖЭШЭЭ ДЭМЖЭХЭ

Арбан нэгэдэхи табан жэлэй гурбадахи жэл ябажа байна. Энэ жэлэй даабариин дүүргэлтэһээ бүхы табан жэлэй түсэбэй дүүргэлтэ сэхэ дулдыдаха. КПСС-эй ЦК-гай ноябриин (1982 он) Пленумэй, СССР-эй Верховно Соведэй долоодохи сессиин шиидхэбэринүүдые арбан нэгэдэхи табан жэлэй дайшалхы зорилго болгон абаһан бүхы совет арад, тэрэ тоодо Хойто-Байгалай районой транспортна барилгашад, геологууд, проходчигууд, түмэр замшад, загаһашад, ангуушад, хүдөөгэй ажалшад саашадаа партийна, гүрэнэй, ажалай, технологическа болон хангалгын жэрамуудые бүри шангадхан, эгээл һайн үрэ дүн түйлахын түлөө тэмсэжэ байна. Районой партийна организаци коммунистнуудтаа түшэглэн, социалис мүрысөө үргэн дэлисэтэйгээр эмхидхэжэ, тэрэнэй ашаг үрые улам дээшэлүүлнэ. Барилгын организацинуудай парткомууд, партийна эхин организацинууд, бүлэгүүд, хүдэлмэришэдэй, инженерно-техническэ мэргэжэлтэдэй эдэбхи үүсхэлые дэмжэжэ, ажалай түрүүшүүлэй дүй дүршэлые олоной дунда тараана.

Һайн бэлэдхэлтэй, дүршэл шадабаритай хүдэлмэришэд ажал хэрэгтэ тон харюусалгатайгаар хандажа, үндэр бүтээсэ түйлажа, ганса Хойто-Байгалда бэшэ, мүн бүхы орон дотороо нэрэеэ нэрлүүлжэ, солоёо дуудуулна. Тоннельнэ 11-дэхи отрядай Социалис Ажалай Герой В. Р. Толстоуховой хүтэлбэрилдэг бригадын коллектив үнгэрһэн жэлдэ һарын туршада 171 метр тоннель малтажа, бүхэсоюзна рекорд туйлаа. Тус отрядай проходчик А. Иванов гэгшын хүтэлбэрилдэг бригадын коллектив «Робинс» түхэлэй газар малтадаг комплексоор һарадаа 308 метр транспортно-дренажна штольни малтажа, Эхэ орон дотороо эгээл һайн үрэ дүн туйлаа һэн шуу.

Хойто-Байгалай геолого-шэнжэлэлгын экспедициин мастер В. Ю. Егоровой участогай хүдэлмэришэд жэлдээ 2500 метр газар үрэмдэн малтаха даабаряа 3200 метртэ хүргөө. «Ангарский» совхозой һаалишан О. В. Сорокина жэлдээ үнеэн бүриһөө 1650 килограмм һү һааха аад, 2602 килограмм һү абажа, РСФСР-эй Хүдөө ажахын министертвын Хүндэлэлэй дипломоор, мүнгэн шангаар урмашуулагдаа. «Победа» колхозой ан үсхэбэрилэгшэ Н. П. Черных үнэгэн бүриһөө 8,3 гүлгэ абаһан байха юм. Юрэдөө, тоолохо болоо һаа, иимэ урагшаа эрмэлзэһэн һанал бодолтой түрүү хүдэлмэришэд, һаалишад, ангуушад, загаһашад Хойто-Байгалай районой ажалша коллективүүд дотор яһала олон.

Эдэнэр үйлэдбэридэ бии байгаа арга боломжонуудые сүм хэрэглэхэ, шэнэ онол арга нэбтэрүүлхэ гэжэ эрмэлзэнэ, энэ зорилгоёо бэелүүлжэ шадана. Үнэн зүрхэнһөө оролдон, шударгы шангаар хүдэлһэн хүнүүд хэзээдэшье, хаанашье гайхамшаг амжалтануудые түйлажа, ёһотой баатаршалга харуулһан лэ байдаг. Ажалай түрүүшүүлэй эдүй дүршэлые олоной дунда тарааха, ажалай, технологическа, хангалгын журамые саашадань улам шангадхаха хэрэгтэ партийна организацинууд, бүлэгүүд, коммунист бүхэн гол шухала анхаралаа хандуулха байна,—гэжэ КПСС-эй Хойто-Байгалай райкомой нэгэдэхи секретарь Н. И. Крючков һаяшаг үнгэргэгдэһэн районой түрүүшүүлэй слёт дээрэ онсо тэмдэглээ һэн.

Хойто-Байгалай район республикымнай томохон районуудай нэгэн болонхой. Эндэ олон мянган хүн зон ажаһууна, ажаллана. Эдэнэр хоридохи зуун жэлэй асари ехэ Байгал-Амарай түмэр харгы барилсана, гайхамшаг тоннельнүүдые барина, Эхэ ороной промышленностьда, барилгада хэрэгтэй ашагта малтамалнуудай хэбтэшэнүүдые бэдэрэн олоно, шэнжэлнэ, ан болон загаһа олзоборилно, үхэр мал, адуу, оро үсхэбэрилжэ, шадаал һаа, гүрэндэ ехэ һү, мяха худалдаха гэжэ эрмэлзэнэ. Алишье участогта хүдэлдэг мэргэжэлтэд хаба шадалаа хамтын хэрэгтэ зорюулжа, муу бэшэ үрэ дүн түйлана. СССР-эй 60 жэлэй ойн һайндэртэ зорюулагдаһан мүрысөөндэ районой ажалшад илангаяа эдэбхитэйгээр хабаадажа, ехэ хэмжээнэй ажал дүүргээ. Эрхим һайн үрэ дүн түйлаһан 34 ажалша коллектив КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, Верховно Соведэй Президиумэй, облсовпрофой болон ВЛКСМ-эй обкомой ойн баярай Хүндэлэлэй грамотануудаар шагнагдаа. Өөрынгөө уялгада, ажал хэрэгтэ үнэн сэхээр, тон харюусалгатайгаар хандадаг түрүү хүнүүдэй оролдолго, шадабариин лэ ашаар гүрэнэй даабари болон уялганууд амжалтатайгаар бэелүүлэгдэнэ. Энээнэй ашаар лэ транспортна барилгашад үнгэрһэн жэл генподрядаар барилга хэхэ даабаряа 124,1 процент, тоннельщигүүд—134 процент дүүргээ юм. Түрүү хүдэлмэришэдэй дүй дүршэлые амжалтатайгаар хэрэглээд, бултадаа харюусалгаяа улам шангадхан хүдэлөөл һаа, районоймнай ажалшад гурбадахи жэлэй даабаринуудаа Буряадай АССР-эй 60 жэлэй ойн һайндэртэ зорюулан абаһан уялгаяа амжалтатайгаар бэелүүлхэ гансал арга боломжотой,—гэжэ Н. И. Крючков элидхэлэйнгээ түгэсхэлдэ мэдүүлээ.

Хойто-Байгалай районой ажалшад үнгэрһэн жэлэй даабариһаа гадуур 60 миллион түхэригэй барилга хэжэ, 2 миллион тонно ашаа түсэбһөө гадуур БАМ-ай барилгада, арадай ажахыда зөөгөө. «Нижнеангарсктрансстрой» трестын коллектив бригадна подрядай гуримаар 20 миллион түхэригэй ажал дүүргээ. «БАМтоннельстрой» управлениин коллектив 51 процент ажалаа шэнэ гуримаар дүүргэдэг болобо. Үйлэдбэриин дэлисын үргэдэжэ, эрдэм техникын дэбжэлтын түргэдэжэ байгаа мүнөө сагта тиимэ һулаханаар гү, али дунда зэргээр хүдэлхын аргагүй гэжэ районой ажалшад, БАМ-ай барилгашад һайн ойлгоно. Тиимэһээл арбан нэгэдэхи табан жэлэй гурбадахи жэлдэ бүри шангаар хүдэлжэ, даабари болон уялгаяа амжалтатайгаар дүүргэхэ хэрэгтэ бүхы хүсэ шадалаа зорюулхаар эрид шиидэнхэй,—гэжэ районой түрүүшүүлэй слёдто хабаадагшад «Нижнеангарсктрансстрой» трестын профкомой түрүүлэгшэ Р. Н. Козлов, тоннельнэ 16-дахи отрядай бригадир Г. П. Чудков, 1-дэхи автобаазын жолоошон Ю. М. Богач болон бусад дээрэ дурсагдаһан асуудалнууд тушаа тогтохо зууратаа, коллектив дотороо ябуулагдажа байгаа олон янзын эмхидхэлэй, ниитэ политическэ ажал ябуулганууд тушаа хэлэжэ, хэдэн һанамжа дурадхал оруулаа. Илангаяа хангалгын, технологическа журам шангадхаха хэрэгтэй. Барилгын материалай саг болзортоо участогуудта асарагдадаггүй дээрэһээ боложо хүдэлмэришэд халаанай үедэ миин һууна, оньһон техникэ трактор, машинанууд хүсэд ашаглагданагүй. Энээн дээрэһээ барилгын үнэ дээшэлнэ, шанарыншье муу,—гэжэ үгэ хэлэгшэд тэмдэглэбэ.

—Хангалгын болон технологическа журамые илангаяа шангадхаха гээд КПСС-эй ЦК-гай ноябриин (1982 он) Пленум заағһан байна. Энэ тон зүб. Барилгын участогуудые али бүхы материалаар хангаха хэрэгтэ гол шухала анхарал хандуулагдаха болоно бшуу. Энэ асуудалые зүб тээшэнь шиидхэхэ хэрэгтэ инженернүүд, прорабууд, хүтэлбэрилэгшэд хамаг хүсэ шадалаа зорюулха ёһотой. Барилгын материал гаргадаг завод, комбинадуудтай холбоо барисаагаа улам бэхижүүлхэ хэрэгтэй. Энэ асуудалай зүб тээшээ шиидхэгдэбэл, Буряадай участок дээрэ түмэр харгы, тоннельнүүд, байрын гэрнүүд, промышленна объектнүүд бүри түргэнөөр баригдажа, гүрэнэй даабари болон уялганууд амжалтатайгаар бэелүүлэгдэхэ,—гэжэ тепловозой машинист К. Ц. Конев, «ЛенБАМстрой» колоннын шулуушан В. Н. Боковиков, оньһожоруулагдамал 139-дэхи колоннын жолоошон М. И. Кондратьев болон бусад хэлээ.

Хойто-Байгалай районой транспортна барилгашад, проходчигууд, геологууд, ангуушад, малшад саашадаа бүри эдэбхитэйгээр ажаллажа, үшөөл һайн үрэ дүн түйлаха арга боломжотой байһанаа мэдүүлэн, дээшэлүүлэгдэһэн уялга абаба. Районой ажалай түрүүшүүлэй суглаанда Улаан-Үдэ хотын Железнодорожно районой, Улаан-Үдын түмэр замай отделениин коллективүүдэй түлөөлэгшэд хабаадалсаба. КПСС-эй Железнодорожно райкомой секретарь В. И. Жслаев Хойто-Байгалай районой ажалшадые амаршалжа үгэ хэлэхэдээ:

—Манай районой ажалшад танай районой ажалшадтай социалис мүрысөөнэй хэлсээ баталжа, гараа табиба. Бидэ дундаа холбоо барисаагаа улам бэхижүүлэн, эбтэй эетэйгээр ажаллажа, партиин XXVI съездын, КПСС-эй ЦК-гай удаадахи Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые бодотоор бэелүүлхэ хэрэгтэ бүхы хүсэ шадалаа зорюулха ёһотойбди. Ажалай түрүүшүүлэй жэшээ олоной дунда тарааха, партийна, гүрэнэй, үйлэдбэриин журам шангадхаха, дундаа ябалсажа дүй дүршэлөө хубаалдаха гэһэн шухала асуудалнууд манай анхаралһаа гараха ёһогүй. Бидэ хаба шадалаа туршан мүрысэжэ, шэнэ илалтанууд тээшэ шэн зоригтойгоор алхалжа, эгээл үндэр бүтээсэ түйлахын тула тэмсэжэ орохомнай. Амжалта түйлагдахал байха,—гээд мэдүүлбэ.

Хойто-Байгалай, Железнодорожно районуудай ажалшад арбан нэгэдэхи табан жэлэй гурбадахи жэлдэ хоорондоо ехэл эбтэйгээр мүрысэн ажаллажа, гүрэнэй даабари, уялгаяа амжалтатай бэелүүлхэ хэрэгтэ бүхы хүсэ шадалаа зорюулхаар эрид шиидэнхэй. Энэ хоёр районой ажалшад самоледуудые, приборнуудые, оньһон машинануудые олоор гаргаха, БАМ-ай барилга хурдан түргэнөөр бариха гэһэн хүсэл эрмэлзэлтэйгээр дундаа мүрысэжэ захалба.

К. ЖАМЬЯНОВ.

ЭБТЭЙ БРИГАДА

Улаан-Үдэ хотын Железнодорожно районой Пушкинай нэрэмжэтэ үйлсэдэ үшөө нэгэ барилга эхилэгдэнхэй. Зүүн-Сибириин түмэр замай управлениин харгы барилгын трестын барилга-хабсаралгын 182-дохи поездын Евгений Алексеевич Монетчиковэй бригадынхид тэндэ үхибүүдэй комбинадай түрүүшын дабхарнуудые бодхоожо байна.

—Пушкинай нэрэмжэтэ үйлсэдэхи үхибүүдэй комбинат дүрбэн корпусһоо бүридэһэн комплекс болохо ёһотой. Тамаралгын бассейн, гимнастическа болон хүгжэмэй хэшээлнүүдые үнгэргэхэ залнууд, һунэй түсхай кухни, үхибүүдэй наадаха, амарха уужам һаруул таһалгануудтай корпусууд хоорондоо холболдуулагданхай. Нэгэ үгөөр хэлэбэл, Зүүн-Сибириин түмэр замай Улаан-Үдын отделениин хүдэлмэрилэгшэдэй үхибүүдые бүхы талаар хүгжөөхэ эрхэ байдал түхеэрэгдэхэ,—гэжэ эндэхи участогай мастер В. А. Буянов барилга тухай хөөрэнэ.

Е. А. Монетчиковэй хүтэлбэрилдэг комплексно бригада барилга-хабсаралгын 182-дохи поездын коллективэй түрүү бригадануудай нэгэн юм. Тус бригадын барилгашад бодото ажал хэрэгүүдээрээ социалис мүрысөөндэ түрүүлжэ, хамтын хэрэгтэ горитойхон хубитаяа оруулна. Тодорхойлбол, Гусиное озеро станцида хилээмэнэй завод, Улаан-Үдэ хотын 1905 оной нэрэмжэтэ үйлсэдэ шэнэ сэриин һайжаруулагдаһан түхэлэй табан дабхар байрын гэрые болзорһоонь гурбан һараар урид ашаглалгада оруулһан байна. Пушкинай нэрэмжэтэ үйлсэдэ Е. А. Монетчиковэй бригада магазинай шэнэ байра ашаглалгада тушааһаа. Мүнөө тэрээн соонь түмэр замай Улаан-Үдын отделениин ОРС-ын эдеэ хоолой шэнэ магазин һаяхан нээгдэжэ, тэрэ райондо ажаһуудаг хүн зониие баясуулаа.

Е. А. Монетчиков 20 жэлдэ барилгашанаар хүдэлнэ. Һүүлэй найман жэлэй туршада 16 хүнһөө бүридэһэн комплексно бригадые толгойлно. В. И. Яковлев, А. А. Оленник, Л. М. Шушвар, башенна кранай машинист Н. Я. Глотов гэгшэд энэ бригадада хэдэн жэлдэ хүдэлжэ байна. Шулуушан С. И. Дарханов магтаалтайгаар хүдэлхэһөө гадна Зүүн-Сибириин технологическа институдай барилгын факультедэй 5-дахи курсда заочноор һурадаг. Комсомолшууд Анд-

СЕССИ БОЛОБО

Арадай депутадуудай Түнхэнэй районно Соведэй гүйсэдкомой сесси болобо.

Ондоо ажалда ороһонтойнь дашарамдуулан, нүхэр А. А. Чукреевые сесси арадай депутадуудай Түнхэнэй районно Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшын тушаалһаа сүлөөлбэ. Районно Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшээр Ф. М. Кауров һунгагдаба.

Хоёрдохи асуудалаар «Агропромышленна комплексын райсоведэй бүридэлэй зарим тэды хубилалта тухай» элидхэл РАПО-гой түрүүлэгшэ А. А. Сымбелов хэлээ.

Сессидэ Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын Нэгэдэхи орлогшо нүхэр Б. И. Николаев хабаадалсаба.

В. ТУЛАЕВ.

ХҮНТЭЙН ШАРАЙ ХУБИЛГАХААР ГҮ?

Нэлэнхы үргэн Хүнтэйн үрэжэлтэ газарай анха түрүүлэн элдүүрилэгдэжэ захалһаар 40—45 жэл үнгэрөө. Газар хахалжа тарилга хэгшэд түрүүлэн һайн үрэжэлтэй хонхор газарыень шэлэжэ, хүрьһыень 15—18 сантиметр гүнзэгыгөөр моринии анзаһаар элдүүрилдэг байгаа юм. Удаань сагай үнгэрхэ бүри эрдэм техникэ улам хүгжэжэ, ехэ хүсэтэй томо тракторнууд олошорһон ааб даа. Хүсэтэ техникын элбэгжэжэ захалхада Хүнтэйн нэлэнхы үргэн тала бүхыдөө хахалагдажа, алтарма шаргал шэниисэ таригдадаг болоо һэн. Түрүүшын жэлнүүдтэ ороохо таряанай яһала баян ургаса абтадагшье һаа, үрэжэлтэ хүрьһэнэйнь хабартаа һалхинда үлеэлгэжэ, хараа байса муудажа захалһан байна. Тодорхойлбол, жарадахи онуудай эхеэр Хүнтэйн таряалангай үрэжэлтэ хүрьһэнэй һалхинда үлеэлгэжэ муудалгаһаа хамгаалха шухала асуудал табигдажа захалаа бэлэй.

Жарадахи онуудай хахадта газарай үрэжэлэй һалхинда үлеэлгэжэ муудалгаһаа хамгаалхаар хүрьһыень урбуулангүй хахалха шэнэ арга нэбтэрүүлэгдэбэшье, биратай дүн түйлагдаагүй. Нэгэдэхеэр, ажахынууд шэнэ аргаар газараа элдүүрилхэ машина, техникээр түгэс хангагдаагүй байгаа. Хоёрдохёор, механизаторнууд, мэргэжэлтэдэй шэнэ онол аргада этигэлгүйгөөр хандадаг байһанда үргэнөөр нэбтэрүүлэгдэдэггүй бэлэй. Ингэжэ найдалгүйгөөр үгтагдаһан шэнэ аргын хаа хаанагүй хэрэглэгдэтэр үшөө арбаад жэл үнгэрөө. Энэ хугасаа соо Хүнтэйншье үрэжэлтэ хүрьһэн хабарһаа зунай тэн болотор шанга һалхинда үлеэлгэжэ нилээд муудаа. Гадна эдэ жэлнүүдтэ ган гасуурай бэрхэшээл дээрэ дээрэһээ буужа, айхабтар хохидол ушаруулаа гээшэ. Эгээл энэ үеэр Һахалиин совхозой Хүнтэйдэхи тракторна-таряан ажалай бригадые дүршэлтэй бэрхэ механизатор Георгий Степанович Серебренников хүтэлбэрилхээр даажа абаа бэлэй. Урдандаа энэ бригадада механизаторнуудынь үни удаан тогтожо ажалладаггүй байһан юм. Тиихэдэ тус бригада ажахы дотороо эгээл муу дүн түйладаг тулюурхан коллектив гэжэ тоологдодог бэлэй.

Бригадирай тушаалда табигдаһан Георгий Степанович абаһаар газарай хүрьһэнэй һалхинда үлеэлгэжэ муудалгаһаа хамгаалха тушаа гол анхаралаа хандуулаа һэн.

Ажахынуудай абаһан хүсэтэ К-700 түхэлэй түрүүшын тракторнуудта газар элдүүрилхэ, тарилга хэхэ элдэб машинанууд үгтэдэггүй байгаа. Гансахан адар томо найман корпустой плуг шагтагалһан энэ трактораараа газараа гүнзэгыгөөр хахалхадаа хүрьһыень нягтаруулан дарахаар таарамжатай катогшье үгы бэлэй. Ингэжэ хабарай шанга һалхинда плугай хурса хутагаар хаха зүһүүлэгдэжэ урбуулагдаһан хүрьһэнэй шииг нойтон тэрэ дороо хатажа, хуа хара тооһо шороой үрхирэгшэ һэн. Бригадир Георгий Степанович академик А. И. Бараевай Хойто-Казахстанда нэбтэрүүлһэн онол аргаар һонирхожо, район дотороо эгээн түрүүлэн газарай хүрьһыень урбуулангүй, элдүүрилжэ захалаа юм. Даладахи онуудай хахадаар үргэн абастай КПШ-9 культиваторнуудай олошорходо Георгий Серебренниковэй хүтэлбэрилдэг бригада юрын плугуудһаа огголон арсаа бэлэй. Шэнэ түхэлэй культиватораар газарайнгаа хүрьһэ урбуулангүй элдүүрилхэдэнь хэды таарамжатай зохидшье һаа, хойноһоонь нягтаруулангүй орхиходонь шииг нойтониинь түргэн хаташадаг байһаниинь элирүүлэгдээ һэн. Тиимэһээнь бригадир Георгий Степанович нэгэл юумэ ухаалан зохёожо тааруулхаар шиидээ бэлэй. Эсэсэй эсэстэ КПШ-9, КПЭ-3,8 түхэлэй культиваторнуудай хойно араатай катогуудые шэрэхэ түхеэрэлгэ тодхожо хэрэглэһэниинь нилээд аша үрэтэй байгаа юм.

Тэрэ гэһэнһээ хойшо Георгий Серебренниковэй хүтэлбэрилдэг бригадада газар элдүүрилхэ, тарилга хэхэ агрегадуудынь заабол хүрьһэ нягтаруулха араатай катогуудтай байдаг. Дурсагдагша коллективтэ 3476 гектар тарилгын газар даалгагданхай юм. Эндэ 206 гектарта нэмжыһэн кукурузын плантациһаа бэшэ бусад полинь бүхыдөө һужаагтуулан хубаарилагданхай. Энэ һужаагтуулагдаһан газартаа гурбан политой севооборот нэбтэрүүлэнхэй. Урдынгаа хоёр политой севооборотой орондо паар — шэниисэ — обёос, паар — гэршүүхэ — обёос, паар — гэршүүхэ — гэршүүхэ, паар — хара таряан — обёос гэһэн гурбан политой севооборот хэрэглэжэ, газараа зүбөөр ашагладаг болоо һэн.

Поли дээрэхи хүдэлмэреэ гуримшуулһанайнгаа ашаар энэ бригадын гэшүүд шэнэ онол аргануудые айлтагүйгөөр нэбтэрүүлнэ. Илангаяа бог буртаг ногоо усадхаха, органическа болон минеральна үтэгжүүлгэнүүдые ашагтайгаар хэрэглэхэ, мүн нютагайнгаа байгаалиин эрхэ байдалда тааралдуулан баян ургасатай шэнэ сортын орооһото ургамалнуудые тариха талаар нилээд олон туршалгануудые үнгэргэнэ. Тиихэдэ орооһото ургамалнуудые тариха болзор, гаргашалагдаха үрэһэнэй нормо зүбөөр тодорхойлно. Ингэжэ бригададаа туршалгануудые үнгэргэжэ, баян ургасатай шэнэ сортын орооһото болон тэжээлэй ургамалнуудые тариһанай ашаар ямаршье ган гасуур жэлдэ тогтууритай ургаса абадаг болонхой.

Могойтын агрометеостанциин суглуулһан тоо мэдээнүүдэй ёһоор Георгий Степановичай ажаллаһан жэлнүүдтэ оройдоол гурбан удаа гэхэ гү, али 1975, 1980, 1982 онуудта хура бороотой, сагай уларил таарамжатай байгаа юм. Эдэ жэлнүүдтэ дунда зэргээр 220—263 миллиметр шииг нойтон ороһон байна. Тиихэдэ ургамалай ургахада таарамжатайгаар май—июнь һарануудта ороһон хура бороотой хэмжээ зэргэсүүлбэл, 1975, 1977, 1980, 1982 он зохид байгаа. Эдэ жэлнүүдэй май—июнь һарануудта 123-һаа 139 миллиметр хүрэтэр шииг нойтон ороһон байна.

Георгий Серебренниковэй бригадираар ажаллаһан жэлнүүд сооһоо 1975 он эгээл ургаса багатай муу жэл байгаа. Хэрбээ энэ бригадын 1975 онһоо 1982 он болотор түйлаһан дүнгүүдые хүршэ Дэрээнэй, Гааргын совхозуудай тракторно-таряан ажалай бригадануудай үрэ дүнгүүдтэй зэргэсүүлэн харахада, нилээд һонирхолтой. Жэшээлбэл, 1975 ондо нилээд хура бороотой байжа, районой ажахынуудай гектарай дунда зэргээр 6,7 центнер ороохо таряа хуряахадань, Һахалиин совхозой механизаторнууд оройдоол 3,4 центнер таряа суглуулаа бэлэй. Ингэжэ хүршэ Дэрээнэй, Гааргын совхоздо орходоо гектар бүриин 1,5—2,9 центнер орооһо багаар хуряаһан Георгий Степанович Серебренниковэй бригада 1977 ондо районой дунда зэргын хэмжээндэ хүрэмэ ургаса абаа һэн. Энэ жэлдэ хүршэнэрынь һахалиинхидтаа холо ахигдаа бэлэй. Удаадахи ган гасуур 1978 ондо зундаа, Гааргын, Дэрээнэй совхозуудай полинуудай булгайр-тал хара хүрин хэбээрээ байхадань, Георгий Степановичай бригада 1242 центнер шэниисэ, тэрэ тоодо 400 центнер «Бурятская-34» сортын шэниисэ хуряажа амбаарлаһан байна. Мүн энэ жэлдэ 307 центнер гэршүүхэ суглуулжа, хүсэд эдеэшээгүй нойтон таряагаар 2000 центнер силос дараажа абаа һэн. Гандуушье һаань, яһала ургаса ургуулһан Һахалиин совхоз тэрэ жэлдэ хүршэ Гааргын совхоздо горитойхон туһаламжа үзүүлээ бэлэй.

1980 ондо сагай уларил таарамжатай байгаагүй. Ушарынь хадаа урдахи 1978—1979 онуудта ган гасуур байжа, газарай хүрьһэн тон гүнзэгыдэ хатаһаһан байгаа гээшэ. 1980 оной зун хура бороон ороошье һаа, нилээд оройтоо. Аяар июль һарада ороһон бороон ургасада биратай туһа хүргөөгүй. Энэ жэлдэ Г. С. Серебренниковэй бригада гектарай 7 центнер таряа хуряажа, хүршэ совхозуудаа дахяад ахижа гараа гэхэ гү, али районой дунда зэргын хэмжээнһээ нилээд ехэ ургаса абаа һэн.

Удаадахи 1981 он хура бороотойшье һаа, ургаса ургуулагшадые баясуулаагүй. Эртүүр хура бороогой ороогүйдэ олонхи ажахынуудай тарилга сайһаар хаташоо. Үнгэрэгшэ жэлдэ Георгий Серебренниковэй хүтэлбэрилдэг бригада дахяад амжалта түйлаа гэхэ гү, али гектарай 7,5 центнер ургаса суглуулаа һэн. Орооһото болон тэжээлэй ургамалнуудые тариха, харууһалха агротехническэ шэнэдхэн һайжаруулагдаһан, халан абамаар дүй дүршэл дурсагдагша бригадада яһала бии. Һүүлэй үедэ Гааргын совхозой Гарма Радиаевич Будаевай ударидадаг бригада эдэнэртэй нягта холбоотой болонхой. Һахалиин таряашадай дүршэл нэбтэрүүлһэнэй ашаар Гааргын совхозой тус бригада 1980, 1981, 1982 онуудта орооһо таряанай яһала баян ургаса хуряагаа һэн.

Нёдондо Хурамхаанай райондо нилээд хура бороотой, ургаса ургуулагшадта таарамжатай зохид байгаашье һаань, ажахынуудай механизаторнуудай түйлаһан дүнгүүд ехэл илгаатай. 1982 ондо Г. С. Серебренниковэй бригада бүхы 1660 гектарайнгаа гектар бүхэнһөө дунда зэргээр 15,1 центнер таряа хуряажа абаа бэлэй. Тиихэдэнь район дотор дунда зэргээр гектарай 8,2 центнер ургаса суглуулагдаа һэн. Һахалиинхидай хүршэ болохо Гааргын совхоз гектарай 9,8 центнер, Дэрээнэй совхозой механизаторнууд 7,9 центнер тарла хуряагаа юм. Ингээд ерэхэдээ газараа һайнаар элдүүрилжэ, тарилгаяа таарамжатай саг болзор соонь шанартайгаар үнгэргэдэг түрүү бригада ямаршье жэлдэ заабол амжалта түйлана. Тобшолон хэлэбэл, Г. С. Серебренниковэй бригададал адли эрхим агротехникэтэй, бүхы хүдэлмэреэ саг болзортонь жэншэдгүй ябуулдаг, өөрын туршалга, шэнжэлгэнүүдые хэжэ, тарилгын болзор болон үрэһэнэй гаргашалагдаха нормо зүбөөр тодорхойлдог онсо бэлиг шадабаритайшүүл Хүнтэйн таряалангай гектар бүриһөө жэл бүри 15—20 центнер хүрэтэр ургаса заабол хуряахаар байһыень энэ дүршэл, онол арга элиһэлэн харуулна. Мүнөө район соо һахалиинхидай онол арга дэмжэжэ нэбтэрүүлэгшэд олошоржо байна. Жэшээлбэл, Гааргын совхозой хоёр бригада һайн дүнгүүдые түйладаг болонхой. Саашалаа һайшаалтай энэ дүршэлыень улам үргэнөөр дэлгэрүүлжэ, Хүнтэйнгөө шарайе хубилгахаар гүбди гэһэн асуудалдань тоб гэмэ тодорхой харюу үгэхэ байһандань найданабди.

Б. ГОМБОЕВ,
Буряадай АССР-эй габьяата агроном.

ҮБЭЛЖЭЛГЭ ҺАЙНААР ҮНГЭРНЭ

Далахайн совхозой хоёрдохи отделениин түб һууриин болохо Далахай тосхонһоо зүүн хойшоо гурбан моло болохо зайда Зүүн-Хабарзаанай малай байра үндэр малаан үбэрэй зүүн урдашагуур һалхи далдалһан газарта оршодог юм. Эндэ малай гүүртые даагшаар коммунист Нина Чимитовна Дамбиева ажаллана. Энэ нүхэрнай Далахай тосхондо 1952 ондо малшанай бүлэдэ түрэһэн, Санагын дунда һургуулиин наймадахи класс дүүргээд малшан эжыдээ туһалалсажа эхилһэн намтартай. Ганса мал ажал дээрэ хүдэлһэниинь долоон жэл болоно.

Мүнөө Зүүн-Хабарзаанай малшад 130 тугаллаха үнеэдые харууһалжа, тэдэнһээ мүнөө хорин гаран тугал абаад байна. Нина Чимитовна энэ жэл зуун үнеэнһээ наян тугал абаха түсэбтэй, тэрэнээ дүүргэхэ байһандаа этигэл ехэтэй байгаа һэн. Юуб гэхэдэ, энэ жэлдэ үнеэдэй хүсэ тамир һайн, үнгэ зүһэнь һайхан харагдана.

Үдэшэлэн тээ һүүлшын үхэрнүүд зүүн урдаһаа Сарам гэдэг газарһаа һубарин харагдана, хойноһоонь малаан зээрдэ мори унаһан шэлүүһэн малгайтай сэбэр залуу хүн хүрэжэ ерэбэ. Энэмнай залуу малшан Юрий Шойдоров гээшэ. Мүн малшанай газаа, сэргэдэ, томо хүрин, үшөө нэгэ малаан зээрдэ эмээлтэй морид уяатай байба. Тус гүүртэдэ гурбан хүн ажалладаг. Тэдэнэй нэгэн Эля Шойдорова үхэрэй дал сооһоо томо гэгшын хара симментал сар хүллэһэн шаргаар дүүрэн шэбхэ нуга сабшалан дээрэ абаашахаяа гаргажа ябаа һэн.

Гэр соонь ариг сэбэр, стол дээрэнь «Буряад үнэн», «Ажалай туг» газетэнүүд, мүн «Байгал» журналай шэнэ номернууд харагдана. Комод дээрэ транзистор, приемник, будильник часай ябахань элеэр дуулдана. Тэдэнэй абяан Зүүн-Хабарзаанай малшадай таһалдашагүй ажалые гэршэлхэдэл гээ һэн. Нина Чимитовна эрхим ажалайнгаа түлөө олоо дахин совхозойнгоо парткомой болон дирек-

Совет орон доторо

ОРСОҺОНОЙ ПОЛИИН НӨӨСЭНҮҮД

ОРЕНБУРГ. Росси дотороо тарна ехээр ургуулдаг Оренбургска областьдо орсоһо үйлэдбэрилгые дээшэлүүлхэ замууд гэһэн асуудал эндэ болоһо үнгэрһэн областной научно-практическа конференци дээрэ зүбшэн хэлсэгдэһэн байна. Эрдэм ухаанай үндэһөөр таряан ажал эрхилхэ ёһо гуримые түргэнөөр ашаглаха, газарай хүрьһэнэй үрэжэлые дээшэлүүлхэ, ажахынуудта бригадна подряд нэбтэрүүлхэ шухала гээд тэмдэглэгдэбэ. Эдэ хэмжээнүүдэй бэелүүлэгдэхэдэ, газарай гектар бүхэниие бүри һайнаар хэрэглэхэ арга олдохо юм. Мүнөө жэлдэ полинууд дээрэ нютагай үтэгжүүлгэ ехээр гаргагдажа тараагдаа, эрхим шанартай үрэһэ хүрэнгэ бэлдэгдээ. Гэбэшье орооһото ургамалнуудые тарижа ургуулхэ агротехникые һайжаруулхын, тула таряашад үшөөл ехэ юумэ хэхэ зэргэтэй болоно.

ЭЛЕКТРЫН ЭЛШЭ ХҮСЭ ДАМЖУУЛХА ЛИНИ

ШЕМАХА (Азербайджанай ССР). Электрын элшэ хүсэ дамжуулха шэнэ лини республикын зүүн-хойто хубидахи промышленна предприятинууд болон ажахынуудые элшэ хүсөөр найдамтайгаар хангаха арга олгоно. Ахсу-Шемаха гэһэн ЛЭП-110 һаяхан ашаглалгада оруулагдаа. Азербайджанай ГРЭС-эй болон Мингечаурска ГЭС-эй үйлэдбэрилһэн элшэ хүсэн Шемахын хүсэ ехэтэй подстанцида үгтэжэ эхилбэ.

40 километр шахуу ута лини гол мүрэн, хада уула дээгүүр баригдаа. Ажалаа түрүү аргаар эмхидхэһэнэй, үйлэдбэриин һайн журамтай байһанай ашаар «Кавказэлектросетьстрой» трестын хабсаргагшад барилгын бэрхэшээлнүүдые амжалтатайгаар дабажа шадаа.

Республикын энэ хубидахи виноград тарижа ургуулдаг ажахынууд болон болбосоруулгын предприятинуудай хүгжөөгдэхэдэ, ЛЭП барилга хэрэгтэй болоо һэн.

ГОРОДОЙХИДТО ТУҺАЛАМЖА ҮЗҮҮЛНЭ

БАУСКА (Латвиин ССР). Ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын нютагай комбинат районой түбэй хүн зоной юрэ бусын захилнуудые дүүргэжэ эхилбэ. Хубиингаа бууса шадарай участогуудта наг шэбхэ, торф болон үрэжэлтэй хара шороой зөөхэдэнь, комбинат транспорт үгэжэ туһалаа.

Энэнь городойхидой хамһабариин ажахые хүгжөөхэ программаар хараалагдаһан шэнэ хангалгануудай нэгэниинь болоно. КПСС-эй ЦК-гай майн (1982 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдэй үндэһөөр райгүйсэдком тус программые хараалһан юм. Тэрэшэлэн комбинат огород ба саад ургуулжа дуратайшуулда зэр зэмсэгүүдые зээлээр барихыень үгэдэг, участогуудаа элдүүрилхэдэнь туһалдаг юм. Хүдөөгэй интеллигенци, наһажаал хүнүүд энээндэнь ехэ дуратай байна.

Программые бэелүүлгэдэ агропромышленна нэгэдэл, районой олохон предприяти болон эмхи зургаанууд хабаадана. Энэнь комбинадай хүдөө ажахын албаниие хэрэгтэй техникээр, түүхэй эд болон материалаар хангаха арга олгоно. Жэшээнь, нютагай предприяти хэдсээнэй ёһоор комбинадта торф эльгээнэ. Харин худалдаа най-

Репорт...

...ДА...

...ЛДА БЭЛДЭЛГЭ— ...ТАНАЙ ХЭРЭГ

АЖАЛАЙМНАЙ ЗАЛУУ ХАЛААН

рист-машинистын мэргэжэлээр 6 һургуулида ухибүүд үйлэдбэрийн һуралсал гарана. Үнгэрһэн һуралсалай жэлдэ 25 хүн тракториста, 98 хүн хүдөөгэй механизаторой үнэмлэлгэнүүдые абаһан байна. Толтын дунда һургуулиин багша Б. Ж. Бирбаев, Хойто-Голой дунда һургуулиин багша Б. Л. Манишеев гэгшэд ехэ һайнаар энэ хэрэгтэ хандана. Зүүн-...

...нуудта имагтал һуралсалай ажалые һайнаар эмхидхэдэг аалы, мүн кружогоор ехэ хүдэлмэри яуулдаг. Хүмүүжүүлгын хүдэлмэрине һайнаар нүлөөлдэг багшанар олон. Горхоной дунда һургуулиин В. Д. Шарнаев 15 жэлэй турша техническэ ажалай багшаар хүдэлжэ байдаг юм. ...

Мүрэнэй дунда һургуулиин багша Д. Д. Хоборков набилээрээ ...

«Сибиряк» колхоздо һургаал...

[illegible]

А. АГУНОВ,
арадай депутадуудай Түнхэнэй райгүйсэдкомой арадай гэгээрэлэй таһагай инспектор.

НРБ. Габровдахи «Подъем» гэжэ комбинат электротельферүүдые үйлэдбэрилгэ болон хари гүрэнүүдтэ худалдалгаар дэлхэй дээрэ түрүү һууринуудай нэгые эзэлдэг юм. Жэл бүри тэрэнэй конвейерһээ 96 мянган таран тиимэ машинанууд гарадаг гэшэ. Продукциин 97 процентнь 40 гаран оронуудта эльгээгдэдэг.

Социалис хани нэгэдэлэй оронууд, мүн түрүүн Советскэ Союз, предприятиин продукцинэ эгээл ехээр худалдан абадаг юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: комбинадай цех соо.
(София пресс— ТАСС-ай фото).

ДЕПУТАТ — АРАДАЙ ТҮЛӨӨЛЭГШЭ

ЭХЭНЭРНҮҮДЭЙ ХУБИТА

...нууд-эрэшүүл хүдөө ажахын гол хүсэн болоо гэжэ тоологдобошье, эхэнэрнүүдэй хубитын мал ажал дээрэ арсашагүй ехэ байһаниинь эли. Хонишодой бригаданууудай олонхиинь эхэнэрнүүд толгойлно, тэрэшэлэн һү һаалиин үйлэдбэри имагтал манай хабаадалгатайгаар эрхилэгдэнэ ха юм. Үнеэдэй хүхэ дэлэн шоборхо эрэшүүлые хургаа даража тооломоор.

Һаалишадай ажал хүнгэн бэшэ гэжэ мэдээжэ. Үүрэй толонтой урилдан, үдэр бүри ажалдаа гаража, үдэшын харанхы болотор хүдэлхэ гүримые жэншэдгүй сахихын тула бэеэ шангалха сэхэ журам, хатуу зориг хэрэгтэй ха юм. Үдэрһөө үдэртэ, жэлһээ жэлдэ нимэ гүримаар хүдэлхэ гээшэ ёһотойл баатаршалгатай жэшээтэй. Манай колхоздо олон жэлэй туршада шударгыгаар ажаллажа, эрхим амжалтануудые түйладаг һаалишад олон юм. Ажалай Улаан Тугай орденто Тагзима Закирова, түрүү һаалишан Зинаида Гылыкова гэгшэд жэлэй туршада үнеэн бүриһөө гурбан мянга гаран килограмм һү һаадаг габьятай. Олоной оролдосын ашаар манай колхоз һү абалгаар жэлэйнгээ түсэбтэ даабарине гурбан һараар урид дүүргэжэ, байгша ондохи ажалдамнай эршэ үгэһэн байна.

Минии хүдэлдэг Түбэй үүлтэртэ фермын коллектив хамтын амжалтада хубитаяа ехээр оруулжа шадана. Үнеэдэймнай ашаг шэмэ үнгэрһэн жэлэй энэ үеынхидэ орходоо нилээдгүй дээшэлээ. Бүхы хүдэлмэримнай—тэжээлэй рацион, мал харуулалга, ветеринарна хангалга гэхэ мэтэ—һайнаар бодомжологдожо үзэгдэнэ. Эмхидхэлэй хүдэлмэриһөө бүхы юумэн дулдыдана гэхэдээ, комплексэй даагша үнинэй малшан Соли Донгоповна Цырендоржиевагай ёһотойл коммунис ажалые тэмдэглэлтэй. Малшад тухай ехэ анхарал оролдолгыень мэдэрдэгби.

Хорин жэл шахуу би энэл фермэ дээрээ һаалишанаар ажалланаб. Һүүлшын дүрбэн жэлдэ удаа дараалан үнеэн бүриһөө гурбан мянга гаран килограмм һү һаагааб. Үбһэ тэжээлээр хоморшье жэлнүүд байгаа. Гэбэшье байһан тэжээлээ заатагүй бүйлүү...

...лан эдюулжэ, зоотехническэ гүримые сахин хүдэлһэн һаалишад ямаршье бэрхэшээлтэй үбэлжэлгые амжалтатайгаар дабана ха юм. ...түрүүн гүнжадай тугал гада сар соонь бэлдэхэ... дэнние эүбөөр һаажа, һ... болгохо гэһэн заабарине... дүүлжэ шадаһан хүн ...жалтын түлхюур гартаа ...риһан жэшээтэй. Юрын нюусые мэдэжэ байгаа һаа, оролдоогүй, ажал... хайша хэрэгээр хандадаг... лишад үнеэдэй ашаг шэ... дуйһан абажа шададаггүй юм. Һаалишадаар ходо ...талдадаг дээрэһээ, һ... үнеэдые һаангүй байха ... нуудшье дайралдана. Т... һээ һаалишадые һурган мүүжүүлхэ, тэдэнэй аж... журамые шангадхаха ... табиха шухала.

Имагтал эхэнэр хүн һаалишанаар хүдэлхэ үг залгамжатай юм гү, юундэ ... шүүл, илангаяа, залуу бүүд манай мэргэжэлдэ ...данагүйб гэһэн асуудал ...най һанаандам байгша. ...гэхэдэ, мүнөөнэй оньһ...руулагдамал фермэнүү... түсхай бэлэдхэлтэй опера...нууд тон хэрэгтэй бо... байна. Бии байгаа онь... түхеэрэлгэнүүд һаалиш... хүдэлмэрине горитой...

...гүйлнэгүй. Олонхи ушарта, бар хүсэнэй хүдэлмэриин хүйи ушоо ехэ байһан зандаа. Жэшээлхэдэ, манай фермэдэ үргэбхөөр ... [illegible] ... гамжандагад тэнсалин... һаалишанаар ... Тэд... ... Эр...

—Һаалишанаар хүдэлхэ хүниие олоход хэцүү бэшэ. ... [illegible]

Манай фермэдэ муу бэшээр хүдэлжэ байгаа залуу хүбүүд Б. Ринчинов, С. Гармаев гэгшэд ... [illegible]

Нютагаархимни намайе республикын Верховно Со...

...ведэй депутадаар һунгахадаа, эдэ мэтэ ниитын ухатай асуудалнуудые шиидхэжэ хэрэгтэ хабаадалсаха гэжэ найдалаа. Һунгагшадаа дэргэдэ найдалаа... ... Колхозниигуудые ... [illegible]

Л. ДЫЛЫКОВА,
Сэлэнгын районой XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой һаалишан,
Буряадай АССР-эй Верховно Совету депутат.

Хилын саанаһаа
ТАСС АПН

Женевэдэхи хөөрэлдөөнүүд

ЖЕНЕВЭ. Европодо ядерна бүү зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые хязгаарлаха тухай хөөрэлдөөнүүдтэ хабаададаг СССР-эй ба США-гай делегацинуудай ээлжээтэ заседани мартын 17-до энэдэ болобо.

ЖЕНЕВЭ. Стратегическэ бүү зэбсэгүүдые хязгаарлаха, хорооxo тухай хөөрэлдөөнүүдтэ хабаададаг СССР-эй ба США-гай делегацинуудай ээлжээтэ заседани мүн лэ энэ үдэр энэдэ болоо байна.

СЕССИ НЭЭГДЭБЭ

ЖЕНЕВЭ. 1972 оной майн 26-да СССР-эй ба США-гай хоорондо баталагдаһан ракетэнэй хамгаалалта хэхэ түхеэрэлгэнүүдые хязгаарлаха тухай договорой, стратегическэ доботолхы бүү зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые хязгаарлаха зарим хэмжээнүүд тухай сар зуурын хэлсээнэй, мүн 1971 оной сентябриин 30-да хоёр оронуудай хоорондо гар табигдаһан ядерна дайнай һүжэрэлгын аюулые бага болгохо хэмжээнүүд тухай хэлсээнэй зорилгонуудые, дүримүүдые бэелүүлхэ түһалалта тула байгуулагдаһан совет-америкын сар үргэлжын зүбшэлэлгын комиссиин сесси энэдэ нээгдэбэ.

ХАРИЛСААМНАЙ БАТА ҮНДЭҺЭ ҺУУРИТАЙ

СОФИ. 35 жэлэй урда тэрэ НРБ-гэй ба СССР-эй хоорондохи хани барисаан, харилсаа холбоон, нэгэ нэгэндээ түһаламжалха тухай договорто гар табигдаа һэн. ... [illegible]

Договорто гар табигдаһан һаа хойшо үнгэрһэн 35 жэлэй туршада Болгари экономическа хүгжэлтэдөө түү...

...хэ амжалтануудые туйлаа гэжэ статья дотор тэмдэглэгдэнэ. Аграрна орон байһанаа тэрэ мүнөөнэй индустриальна гүрэн болонхой.

НРБ-гэй экономико хүгжөөлгэдэ совет экономическэ, техническэ ба мүнгэн һангай түһаламжа ехэ удхатай дүүргэнэ. ... 300 гаран промышленнэ томо ехэ предприяти баригдаа. ... [illegible]

ШУХАЛА ҮЙЛЭ ХЭРЭГ

ПХЕНЬЯН. СССР-эй ба КНДР-эй хоорондохи экономическа, соёлой харилсаан тухай хэлсээн совет болон корей арадуудай хоорондохи аха дүү ёһоной хани барисаае, харилсаа холбоое хүгжөөжэ талаар шухала удха шанартай байна гэжэ «Нодон синмун» газетэ, энэ документын баталагдаһанай 34 жэлэй ойн гүйсэхэнтэй дашарамдуулан бэшэнэ.

Корейн Ажалай партии болон КНДР-эй правительство марксизм-ленинизмын, пролетарска интернационализмын гол ёһонуудта үнэнхэй. Советскэ Союзтай хани барисаа, харилсаа холбоо түүхэтэй, тэрэнэй бэхижүүлхын түлөө тэмсэлдэнэгүйгөөр тэмсэхэ юм гэжэ газетэ тэмдэглэнэ.

Империализмда эсэргүүгээр, бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдал ба аюулгүй байдал хангахын түлөө Советскэ Союз эдэбхитэйгээр тэмсэнэ.

Американ империализмын зэрэхэ түримэй аюулгүй нэгэдэлнүүдтэ эсэргүүгээр, США-гай эсэргүүдые Урда Кореһоо гаргахын, оронуудай нэгэдүүлхын түлөө корей арадай тэмсэлые КПСС, Совет правительство, совет арад халуунаар дэмжэдэг, туһалдаг юм.

Совет арадтай аха дүү ёһоной хани барисаа, харилсаа холбооной корей арад хүндэлдэг. Тэрэниие сааша-даа хүгжөөн бэхижүүлхын тула бүхы хүсэлэн оролдогонуудаа гаргаха юм гэжэ «Нодон синмун» газетэ тэмдэглэнэ.

УЛАСХООРОНДЫН КОНФЕРЕНЦИ

МЕХИКО. Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Соведэй ба империализмда эсэргүү, эб найрамдалай түлөө, арадуудай хоорондохи һаналаа нэгэдэлтын түлөө Мексикын хүдэлмэрэй үйлсын эвдэлэй эмхидхэгдэһэн «Ниитын эрхэнүүд ба ажалаха эрхэ» гэһэн уласхоорондын конференци Мексикын ниислэл хотодо нээгдэбэ. 34 гүрэнэй, тэрэ тоодо СССР-эй ба бусад хэдэн социалис орнуудай делегацинууд энэ конференцидэ хабаадана. Уласхоорондын эдэй эмхинүүд тү делегацидээ конференцидэ эльгээгдэн байгаа. Һүүлэй үедэ хэнүүдэй талаар ООН-эй комисси, хүнэй эрхэнүүдэй талаар Латинэ Америкын нэгэдэл, Африкын, Азиин ба Латинэ Америкын арадуудай һанаалаа нэгэдэлтын эмхи, Латинэ Америкын ажалшадай бүхэдэлхэйн профсоюзай нэгэдэл сар үргэлжын конгресс тэдэнэй дунда бии.

Хуралдаанда хабаадагшад США-гай болон барууны бусад оронуудай империалис бүлэгүүдэй бүү зэбсэглэлые урилдаан бүтээхэ байгаа харата ябуулгануудые, хүн түрэлтэнэй хүбиин заяанай ... [illegible] ... Сальвадорто, дэлхэйн бусад оронуудта тэдэнэй хамааралгүй ... Никарагуа болон Кубада эсэргүү Вашингтоной харгис ашаа ябуулганууд тэдэнэй шэрүүнээр буруушаан шүүмжэлжэ хэлэлэнэ.

БҮРИН ХҮСЭДӨӨР ДЭМЖЭНЭ

ПРАГА. ЧССР-эй Федеральна суглаан бүхы чехословак арад һанал бодолые нэгэн дуугаар медүүлжэ, СССР-эй Верховно Соведэй, КПСС-эй ЦК-гай «Парламентнүүдтэ, правительствонуудта, политическа партинуудта ба дэлхэйн арадууд...» хандаһан хандалга дотор найруулагдаһан эб найрамдалта үүсхэлнүүдые ... [illegible]

ССССР-эй Верховно Соведэй ба КПСС-эй ЦК-гай хандалга, Варшавска Договорто хабаададаг гүрэнүүдэй Прагада баталагдаһан Политическэ Декларациин ... [illegible]

ХАМТЫН КОММЮНИКЕ

БУДАПЕШТ. Варшавска Договорто хабаададаг гүрэнүүдэй Прагада баталан абаһан Политическэ Деклараци хадаа шанга байдалые ... [illegible]

ФРЕЛИМО ПАРТИИН ЦК-гай ПЛЕНУМ

МАПУТУ. Фрелимо партиин ЦК-гай пленум Мозамбигай ниислэл хотодо хуралдаба. ... [illegible]

«ГРЕК АРАДАЙ ЭРХЫЕ США ХҮНДЭЛХЭ ЁҺОТОЙ»

АФИНА. Греци шахардуу шанга байдал һалаагүйхые, бүү зэбсэг хураахые, ядерна бүү зэбсэгтэй зоно байгуулхые, эб найрамдал бэхижүүлхые хүсэнэ гэжэ Грециин премьер-министр Андреас Папандреу Ларис хотодо ... [illegible]

...һа харана гэжэ премьер-министр тэмдэглэбэ.

«Грециин аюулгүй байдалда хоёр хүргэжэгүйн. Грецитэй хани харилсаатай гүрэнүүдтэ аюул тохёолдуулхагүйн тула» американ баазанууд ябуулганууд ... гэжэ А. Папандреу хэлэбэ.

Японой ажалшад ооһэдынгоо экономическа ба политическэ эрхэнүүдые хамгаалхаар, дайнай аюулые саран зайсуулхаар ерин шиидэнхэй. Арад зоной эдэ түүлые ... [illegible] ... правительствын курсада эсэргүүсэһэн олониитын жагсаалда болоо.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Токиодо гүрэнэй алба хаагшадай профсоюзай эмхидхэһэн жагсаал. Плакадууд дээрэ: «Сэрэгэй гарзануудые хорооё!», «Социальна ... һайжаруулха!» — гэжэ бэшээтэй.
ТАСС-ай фотохроника.

ШЭРДЭГШЭ МЭРГЭЖЭЛТЭЙ ДУУШАН

«Корабель» гэжэ арадай киностудиин бүүлгаан «Излюбленные» гэжэ богони хэмжээнэй үнгэтэ фильм Комсомольск-на-Амуре хотын судна бүтээлгын заводой цехүүдтэ ажаллагшадай түлөө хүдэлдэг ... [illegible]

Ажалай Улаан Тугай орденто А. Вавилова «РСФСР-эй соёлой габьята хүдэлмэрилэгшэ» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэнхэй.

—Хорин табан жэлэй саада тэрэ залуу хүдэлмэрилэгшэ ород дуунай хоорой дуулаан болоһон юм,— гэжэ заводой Соёлой ордоной директор Ю. Куц хэлэбэ. ... [illegible]

Комсомольск-на-Амуре хотын предприяти бүхэниие ... [illegible]

(ТАСС-ай корр).

ИНТЕРВИДЕНИЕ ОРОНУУДААР

БҮГЭДЭ АРАДАЙ ХҮДЭЛӨӨНЭЙ АМЖАЛТАНУУД

БЕРЛИН. Үнгэрһэн жэлдэ «Манай хото, тосхонууд улам гоё һайхан болог лэ!» гэһэн бүгэдэ арадай хүдэлөөн соо ГДР-эй элдэб оронуудай ажалшад олон зүүл ... [illegible]

КОМБИНАДАЙ ҮНДЭР ҮРЭ ДҮН

ГАВАНА. 1982 ондо Ренье Ромас Латурай нэрэмжэтэ никель шэлэнэй ... [illegible]

Үйлэдбэрине һайнаар түхеэрлгын ... [illegible]

...ҮНДЭР ҮРЭ ДҮНГҮҮД

...ИСЛАВА. ... [illegible]

ЖУРАМ ТУХАЙ БОДОМЖОЛГО

ҺҮҮЛЭЙ үедэ энэ асуудал тушаа, илангаяа ажалай журам тухай ехэ хөөрэлдөөн боложо байна. Эдэ үдэрнүүдтэ хото хүдөөдэ илгаагүй олон зоной хабаадалгатай ажалшадай суглаанууд боложо үнгэрбэ. Тэрээндэ хабаадагшад журам шангадхаха асуудалай саг соогоо тон зүбөөр табигдажа байһанние дэмжэхэ зуураа һанамжа дурадхалнуудые оруулна. дутуу дундануудые шүүмжэлнэ.

Энэньшье ойлгосотой юм. Юуб гэхэдэ, КПСС-эй ЦК-гай ноябриин (1982 оной) Пленум дээрэ оронойманай экономикын байдалда гүн гүнзэгы шэнжэлэл хэгдээ, арадай ажахые саашадань хүгжөөлгэдэ бии байгаа бэрхэшээлнүүд, хэрэглэгдээгүй нөөсэнүүд элирүүлэгдээ, тэдэниие дабан гараха арга замууд хараалагдаа, тэрэ тоодо партийна, гүрэнэй болон ажалай журам ямарааршье эбдэхэ ябадалда эсэргүү шууд тэмсэл дэлгэрүүлхэ шухала гэжэ онсологдоо.

Нээрээшье, манай урагшаа дабшаха замдамнай ажалай журам сахиха гээшэ туйлай ехэ удха шанартай хэрэг мүн. Бодото байдал дээрэһээ харахада, хаана, ямар ажалша коллективтэ журам наринаар сахигданаб, тэндэл олоной эдэбхи үүсхэл хүгжэн бадарна, амжалта, илалта туйлагдана гээшэ. Эндэ жэшээ баримтануудые дурдаһанай үлүү гээд һанагдана. Юуб гэхэдэ, арадай ажахын һалбари бүхэндэ үндэр бүтээсэтэ ажалай үльгэр жэшээ харуулжа байдаг коллективүүд болон үйлэдбэриин түрүүшүүл олон ха юм. Эдэ амжалтануудай гол нүхэсэлнүүдэй нэгэниинь — ажалай журам болоно гээд баталха дүүрэн эрхэтэйбди. Эдэмнай булта ямаршье сагта ажалаа орхидоггүй, үүр хираанаар бодожо, үглөөнэй нарантай урилдан, ажал хүдэлмэри тээшээ яарадаг зон. Ажалдаа хэрэгтэй юумэнь ходо гар доронь байдаг, юумэн бүхэниинь эмхидхэгдэнхэй. Имэ хүнүүд хэзээдэшье урагшатай ябадаг, ябанашье, ябахашье. Тиимэл хадань, «Ажалай журам—амжалтын түлхюур», «Бүхы юумэн гурим журамһаа үндэһэтэй» гэжэ арад зоной дунда дэмы хэлсэдэггүй.

Зүб даа, журам гээшэ арюун сэбэр ябадалай гол һабагшань болоно бшуу. Тиимэһээ тэрэниие тон халирхайгаар: «...хэн нэгэн табан минута хожомдоо, нүгөөдэнь ходо тамхилна гэхэ мэтэ жэжэ-божо зүйлнүүдтэ гол анхаралаа хандуулха болоо һаамнай, манай бүхы хүсэлэл оролдолгоһоо ехэ үрэ гарахагүйл» гэһэн заабариин арсашагүй зүб байһаниинь элн.

Адаглахада, зарим тээ, нэрлэбэл, һая боложо үнгэрһэн «Туяана» нэгэдэлэй оёдолшодой, түргэн туһаламжа үзүүлдэг № 4 городой больницын хамтын суглаанууд дээрэ эгээл иимэрхүү, даншье бирагүйхэн хөөрэлдөөнүүд болобо.

«...Ушар ёһо мэдэнги хүдэлмэришэнэй журам манда хэрэгтэй, энээнэй ашаар үйлэдбэри урагшаа дабшаха ёһотой,— гээд нүхэр Ю. В. Андропов Москвагай станок бүтээгшэдтэй уулзахадаа тэмдэглэһэн байха юм. — Журамай түлөө тэмсэлые ехэ удхатай болгохо, үйлэдбэриин даалгабаринуудые дүүргэхэ хэрэгтэй тэрэниие сэхэ холбохо ёһотойбди. Тиигэбэл лэ «дээгэд хооһоор буудахагүй бшуубди...».

Үнэхөөрөө, бидэ журам тухай хэлсэхэдээ, тэрэниие бүри үргэнөөр, гүнзэгыгөөр тайлбарилан хараха зэргэтэйбди. Яахадааб гэхэдэ, социалис журам гээшэмнай нэн түрүүн ажахыгаа эрхилэлгын эрхэ байдалһаа бодото эшэ үндэһэтэй үйлэдбэриин харилсаан болоно бшуу. Тиимэһээ даажа абаһан хэрэгэйнгээ түлөө коллективэй үмэнэ хүнүүдэй өөһэдынь харюусалгатай байһанаа мэдэрдэгһээ ажалай социалис журам эшэ үндэһэтэй юм. Тэрэ хадаа хамаг зоной аша туһада хамтын ажалда хабаадагшадай хоорондо үзэгдэдэг хиналта ба шалгалтын, өөһэд хоорондоо харюусалгатай байлгын, нүхэд ёһоной харилсаа холбоое элирхэйлэн харуулдаг. Одоол энэ талаһаань хаража үзэхэдэ, манай республика дотор огто эбсэшэгүй ябадалнууд дайралдадаг байна. Жэшээ болгон хэдэн баримта дурдая. Үнгэрһэн жэл хуулиин наһа гүйсэһэн, ажал хэхэ ёһотой аад, минл зайгуултажа ябаһан нилээд олон хүн элдэб гэмтэ ябадал, хулиган аашаа гаргаһанайнгаа түлөө хуулиин үмэнэ зэмээ амсаха ушартай болоо. Тиихэдэ, ажалгүй, минл тэнэжэ, «хатуу харын» охиндо толгойгоо эрьеноод ябаһан хүнүүд эмнэлгэ-һэргылгын газарта эльгээгдэнэ. Энээнтэй хамта ниитын ажал хүдэлмэриһөө тэрьелжэ ябаһан 239 хүн хуулиин харюусалгада хабаадуулагдаа, 180 хүн эмнэлгын ажалай газарта эльгээгдээ. Һүүлэй үедэ, шалгажа үзэхэдэ, аяар дүрбэн һараһаа дээшэ ажал хүдэлмэригүй ниитын ажалда оройдоошье хабаададаггүй хүнүүд ехэ олоор элирүүлэгдээ. Илангаяа имэ зонууд Улаан-Үдэ хотодо, Зэдын, Сэлэнгын, Кабанскын районуудта олон байгаа. Ушар имэһээ энээн тушаа олоной анхарал хандуулха, ажал хэнгүй, архи тамхинай охин соо, хулгай худалтай «ханилһан» хүйхэрнүүдые «шоо үзэжэ, шобто хараха» эрилтэ табигдана бшуу.

Зүгөөр элдэб хүнүүдэй бэеэ ямараар абажа ябадагынь ондо ондоо байдаг гээшэ. Энэнь хүнэй зан абариин түхэл шэнжэһээ, ажабайдалайнь хүсэл зорилгоһоо, ажал ябуулгынь үндэһэ баримтаһаа болон бусад социальна шэнжэ шанарһаа дулдыдадаг шуу. Үргэн олониитын дунда ойлгууламжын, хүмүүжүүлгын хүдэлмэри ябуулхадаа эдэ бүгэдые хараадаа абаха ушартайбди. тиихэдэшье манай Үндэһэн Хуули соо аржыса бэшэгдэһэн **«Хүн бүхэнһөө — бэлиг шадабариинь зэргээр, хүн бүхэндэ — хэһэн ажалайнь зэргээр»** гэһэн гол ёһомнай ямаршье ушарта хэлбэришэгүйгөөр баримталагдаха зэргэтэй.

Ингээд зарим тэдыгээр тобшолходо, ушар ёһо мэдэнгээр ажалдаа хандалгын журам бүридүүлэн хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ бага ехэ гэжэ, шухала бэшэ, юрын хэрэг гэжэ байха ёһогүй.

Шэнэ жэлэй урда тээхэнэ Москвагай түрүү коллективүүд эдэбхи үүсхэл гаргажа, ажалай болон үйлэдбэриин журамые саашадань бэхижүүлхын түлөө хүдэлөө дэлгэрүүлбэ. Энэ үнэтэ үүсхэлые бүхы ажалшад халуунаар һайшаан дэмжээ. Журам шангадхахын түлөө тэмсэл хадаа хүн бүхэнэй, хамаг зоной хэрэг гэжэ үшөө дахин тобшолое.

Ив. ОЧОРОН,
журналист.

ХҮЛГӨӨТЭ ҮЕЫН УРАСХАЛ СОО

Буурал сагаан толгойтой, бата, хүнгэн гэшхэдэлтэй хүнэй партиин райкомой нэгэдэхи секретарь В. А. Жадановай гарһаа «КПСС-эй зэргэдэ 50 жэл» гэһэн Хүндэлэлэй тэмдэг абахадань, районой соёлой ордоной ехэ зал соо һууһан зон нэрьемэ альга ташалгаар угтаба. Энэмнай дайнай, ажалай болон партиин ветеран Базар-Жаб Гончикович Гончиков байба. Амаршалгын бэшэгтэй Хүндэлэлэй тэмдэг абаһан ушараарнь Базар-Жаб Гончиковичые тэрэнэй үеын нүхэд, мүн лэ буурал толгойтой ветеранууд, залуушье, дундуурышье наһанай коммунистнууд болон комсомолшууд, улаахан галстугуудтай пионернүүд халуунаар амаршалаа бэлэй.

Хүндэлэлэй тэмдэг абажа байха үедөө Базар-Жаб Гончикович ябаган сэрэгэй ротын политрук боложо 1943 ондо Воронеж шадар түрүүшынхеэ дайнай добтолгодо ороһон мэтээр сэдьхэлээ хүдэлгөө һэн. Баяр ёһололой суглаан дээрэ үгэ хэлэхэдээ: «Таряашан, малшадта тон лэ хэрэгтэй хэмжээ ябуулгануудые хизаар нютагтаа бэелүүлжэ захалһан юрын лэ залуушуул һэмди. Тэрэ хэрэгнай гансашье манай ухибүүдтэ, ашанар, гушанарта бэшэ, мүн маанадһаа тон холо байһан бүхы зондо аша туһатай байха гэжэ батаар этигэдэг байгаабди», — гээд тэмдэглээ һэн.

...1908 он. Ородой түрүүшын революциин дүлэнэй һүжэрэн дэгжэжэ байһан тэрэ үедэ хаанта засагай хажар хатуу мүрдэлгэ үргэдэжэ байгаа. Эгээл тэрэ сагта Эгэтын-Адаг гэжэ тала нютагай Дымпилэй Гончиг Гомбын Янжима хоёрой бүлэдэ Базар-Жаб гэжэ хоёрдохи хүбүүн түрөө һэн. Тэрэ үеын байдалаар Дымпилэй Гончигтон хүбүүнэйнгээ ерээдүйн арюун зам тухай яажа таахаб бэлэй.

Революционно хүдэлөөн уужам ехэ Россиин заха булангуудаар дэбэрэн хүгжэжэ байба. Шэтэ хотодо В. И. Ленинэй һурагша, буряадай түрүүшын революционер Цыремпил Ранжуровай багша Иван Васильевич Бабушкин революционно ажал ябуулгаяа эршэдхэбэ. Революционно хүдэлөөн тухай һураг суу тэндэһээ Үдын эрьеэр дуулдажа, нютагай баяшуул, лама, бөөнэр юрын зониие хуурмаг үгөөр номножо, большевигүүдэй хүсэл эрмэлзэлые буруутуулха зорилготой хара хэрэгээ хэжэ захалаа һэн.

Тиигэһээр байтар Агуухэ Октябриин революци илан мандажа, хүлгөөтэ тэмсэлэй үе шэнэ шатаар эбхэрээ һэн. Шэнэ ажабайдалай ушар удха тухай нэгэ һониниие хүсэд һайнаар бодомжолжо үрдеэгүй байтар, үшөө шэнэ, үшөө гайхалтай һонинууд тала нютагуудаар таража байгаа.

Урда тээнь удаан саг соо бодомжолжо, шэлэһэн хэрэгээ — коммунис партиин зэргэдэ орохо хүсэлөө бэелүүлхэер Базар-Жаб шиидэбэ. Тиихэ сагта, 1927 ондо, тэрэ арбан юһэтэй ябаа. Хото, хүдөө нютагуудаар ангиин дайсадтай тэмсэлэй эршээ абажа байһан үе һааб даа.

Анхан Яруунада хамтын байдал эмхидхэлсэһэн эдэбхитэдэй нэгэн, нютагай аха заха коммунист Бадма Дамдинович Дамдинов залуу нүхэртөө ехэ туһа хүргэбэ. Тэрэ уншажа, бэшэжэ һургаа. Маркс, Энгельс, Ленинэй зарим зохёол-хүдэлмэринүүдтэй танилсуулаа. Тэдэ мэтэһээ уламжалан залуу Базар-Жаб Гончиков түрэл нютагайнгаа улад зоной, мүн бүхы буряад арадайнгаа гэрэлтэ ерээдүйдэ батаар этигэжэ захалаад, шэнэ байдалай түлөө шударгыгаар тэмсэжэ ороо һэн.

Нэгэтэ 1927 оной эртэ үглөөгүүр тэрэ Б. Д. Дамдиновта ерэжэ, партиин зэргэдэ орохо гүйлтэ бариба. Тэрэнь энеэбхилэд гээд залуу нүхэрэйнгөө эзэм дээрэ гараа табижа:

— Бэрхэл гээшэш. Ёһотой эрэ хүн шэнгеэр бэеэ харуулбаш. Шам шэнги шиидэнги хүнүүд партида тон лэ хэрэгтэй. Зүгөөр нэн түрүүн комсомолдо абтажа, тэндэһээ партида дэбжүүлэгдэхэ ёһотой байнаш. Үзэл бодолой болбосорол хэрэгтэй, — гээ һэн. Тиигээд лэ Базар-Жаб Гончиков тэрэл жэлдээ Эгэтын комсомолой үүрэй суглаанда ябажа захалаа бэлэй. Һүүлдэнь Эгэтын-Адаг нютагайнгаа түрүүшын комсомолой гэшүүн һэн тула ...
эмхиие бай...

Эрдэм, ...
гэдхэхэ, ...
рэгые ...
тэрэ али ...
жые һамб...
тэр уншад...
гаа комсо...
«Үнэн аж...
ныгаа газ...
таридаг ба...
эмхидхэгд...
коммунада...
ман үгытэй...
зон ороһон...
мунань 1 ...
морин та...
силкатай, ...
най газар...
30 үхэртэй...
Коммуны...
Жаб Гонч...
Улаан-Үдэ...
лэй хүдөө ...
һургуули т...
бусажа, о...
аша үрэтэ...

Базар-Жа...
үхибүүд а...
һаар үнин...
гад Агрип...
багшанар, ...
Үдэдэ ин...
на. Очир ...
зой хониш...
ниинь Эгэ...
һургуулиин ...

Базар-Жа...
урдын баг...
ловна нүхэ...
мадахи к...
эхир ашана...
бал хоёроо ...
байдаг.

Ярууна.

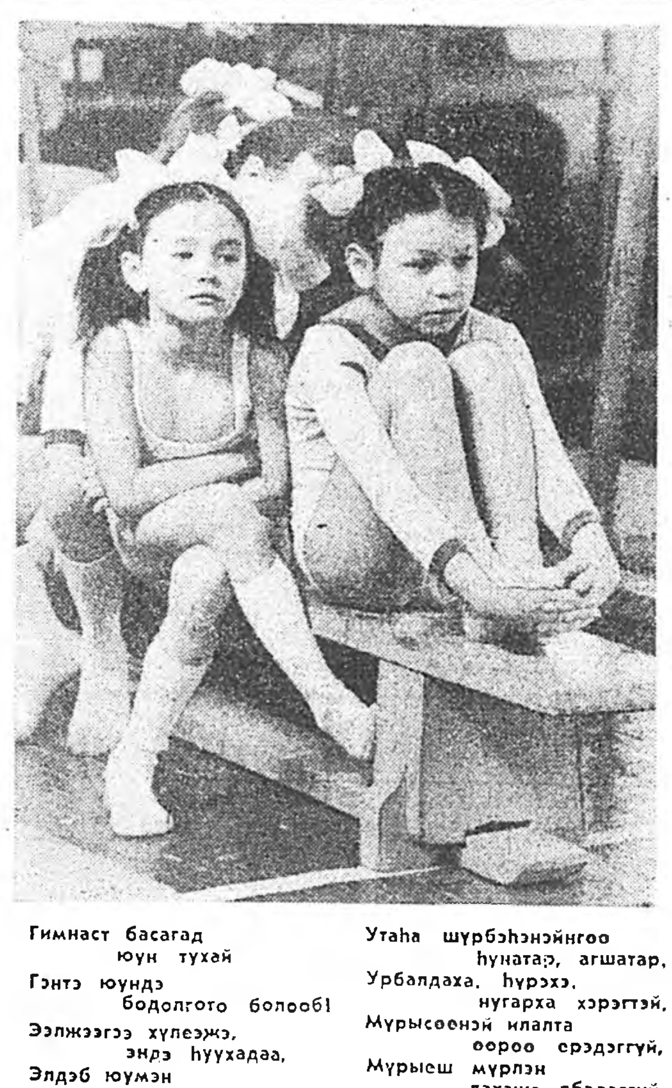

Гимнаст басагад юун тухай
Гэнтэ юундэ бодолгото болооб!
Ээлжээгээ хүлеэжэ, эндэ һууха даа,
Элдэб юумэн толгойдонь ороо гү!
Бэсынгээ тамирые, гоё һайханиие
Бэрхээр харуулхашни амархан бэшэ.
Утаһа шүрбэһэнэйнгээ һунатар, агшатар,
Урбалдаха, һүрэхэ, нугарха хэрэгтэй.
Мүрысөөнэй илалта оороо ерэдэггүй,
Мүрыеш мүрлэн дахажа ябадаггүй.
Эндэ тэмсэл, шунал хэрэгтэй,
Эгэршэгүй зоригой гал хэрэгтэй.

В. ПЛУТТЫН фотоэтюд.

ОЛОНИИЕ ХАБААДУУЛДАГ ИСКУССТВО

Үнгэрһэн табан жэлэй зохёохы ажал ябуулгын дүнгүүдые, совет соёлой ажал ябуулагшадай үмэнэ партиин табиһан зорилгонуудые Бүхэроссиин хоорой бүлгэмэй IV съездын делегадууд зүбшэн хэлсэбэ. Москвада, Союзуудай байшангай Колонно залда мартын 16-да съезд хүдэлмэреэ дүүргэв.

Ажалшадай эстетическэ хүмүүжүүлгэдэ хоорой искусствын үүргые дээшэлүүлхэ, совет хүнүүдэй оюун ухаанай эрилтэ хэрэглэмжэнүүдые бүри хүсэдөөр хангаха гээшэ уялгамнай мүн гэжэ дуунай нэгэ миллион хахад шахуу эдэбхитэдые нэгэдүүлдэг бүлгэмэй гэшүүд тоолоно гээд съезд дээрэ тэмдэглэгдээ. «Хүгжэмшэн бүхэн гэгээрүүлэгшэ мүн!» гэһэн уряа доро хүгжэмэй-эстетическэ бүгэдэ ниитын һуралсал бэелүүлхэ хүдэлмэридэ оролсохыень мэргэжэлтэ бүхы хүгжэмшэдые съезд уряалаа.

Бүхэроссиин хоорой бүлгэмэй IV съезд дээрэ һунгагдаһан Бүхэроссиин хоорой бүлгэмэй правлениин нэгэдэхи пленум энэл үдэртэ болоо. Түбэй телевидени болон радио - дамжуулгын ород дуунай академическэ хоорой уран һайханай хүтэлбэрилэгшэ ба ахамад дирижер, РСФСР-эй арадай артист Н. Кутузовые бүлгэмэй правлениин түрүүлэгшээр пленум һунгаа.

(ТАСС).

ОНЬҺОН ҮГЭНҮҮД

Дэлхэйе наран гэрэлтүүлдэг,
Хүниие эрдэм гэгээрүүлдэг.
Ажалша хүнэй амбаар дүүрэн,
Архинша хүнэй һаба хооһон.
Оронойтүлөө оролдо,
Зоной түлөө зобо.

Тэнэг хүн бэеэ магтаха,
Сэсэн хүн нүхэрөө магтаха.
Баабайн һайгаар ажалда һураха,
Багшын һайгаар эрдэмдэ һураха.

Эхилбэл — дууһаха хэрэгтэй,
Бэдэрбэл — олохо хэрэгтэй.

Хурамхаанай районой Гааргын дунда һургуулиин 10-дахи «А» классай һурагша Зоя Ширеторовагай суглуулбариһаа.

С. С. БАДМАЦЫРЕНОВ

Союзна тусхайта пенсионер, КПСС-эй гэшүүн, Зүүн Сибириин гүрэнэй соёлой институдай КПСС-эй түүхын кафедрын профессор Сосорон Санжеевич Бадмацыренов удаан саг соо хүндөөр үбшэлһэнэйнгөө һүүлээр, 73-тай боложо ябатараа, 1983 оной мартын 18-да наһа бараба.

С. С. Бадмацыренов 1910 ондо Сэлэнгын районой Бургаастай тосхондо түрэһэн байгаа. 1928 ондо Баргажанай райондо эхин һургуулиин багшаар хүдэлжэ, ажалайнгаа намтар эхилээ һэн. Удаань тэрэ Зэдын, Сэлэнгын, Түнхэнэй ба Хоринн районуудай хэдэ хэдэн һургуулинуудай директорээр хүдэлһэн юм.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнай эхинһээ хойшо Сосорон Санжеевич Совет Армиин зэргэдэ алба хэжэ, Ленинградые хамгаалгада, фашис булимтарагшадһаа совет газар лайдые сулөөлхын түлөө саашанхи байлдаануудта эдэбхитэйгээр хабаадапан байгаа.

Дайнай дүүрэһэнэй һүүлээр 1946 онһоо тэрэ КПСС-эй Буряадай обкомой инструктораар хүдэлбэ.

1953 ондо С. С. Бадмацыренов КПСС-эй Советскэ районой хо...
нэгэдэхи сек...
гагдаа һэн. ...
он болотор Б...
эй гэгээрэлэ...
дэлөө.

Кандидада...
хамгаалһана...
С. С. Бадмац...
до Зүүн Сиб...
соёлой инст...
педагогическ...
ороод, түрү...
харин 1978 ...
түүхын кафе...
рээр хүдэлһэ...

Бүхы туша...
хэдөө, Сосо...
ажал хэрэгт...
мунист байһ...
партийна за...
ехэтэй, хүнүү...
лаанаар, ан...
тойгоор ханд...
шалгардаг һ...
хаһаа гадна, ...
шэнжэлэлгын ...
ри ябуулдаг ...
дэн моногра...
на статья ...

С. С. ...
КПСС-эй Бу...
гэшүүнээр, ...
эй Верховно...
тадаар, горо...
онно Соведү...
һунгагдаһан ...

Дайшалхы ...
дар габьяагай...
Бадмацыренов...
ной орденоор...
Тэмдэгэй» хо...
олон ме...
«РСФСР-эй ...
лэй отличник...
мэр замшан» ...
дээр шагнаг...
шагналнуудта...
гаа. Тэрэ «Б...
эй һургуули...
ша» гэһэн хү...
гэдэ хүртэнх...

Түбшэн да...
хан сэдьхэлт...
хо С. С. Ба...
хай гэрэлтэ ...
хаал тэрэние...
бухы хүнүүд...
хэлдэ хэтэдэ...

А. У. Модогоев, В. Г. Бирюков, Б. ...
В. Б. Саганов, А. А. Бадиев, А. М. Б...
Ангапов, Л. Я. Похосоев, Д. Т. Цыре...
Жалсараев, П. Ф. Бардаханов, Г. Д. Б...
Антакшинова, С. И. Никифоров, И. ...
Б. Б. Батуев, Д. Ж. Жалсабон, В. Б. Б...
Орлов, А. И. Шаповалов, Н. А. Миров...
Цыремпилон, Б. Л. Лобсанов, Д. Д. Э...

БОЛОҺОН УШАР

«НЮДӨӨ АНИБА»

Үдэһөө үнгэржэ байха үедэ Саянай совхозой үнинэй гахайшан Жап Сыреторович Жигжитов гахайнуудайнгаа ехээр шуугалдахадань, юунэйшье болоһые ойлгожо ядаба. Газаашаа гаража, гахайн байрада дүтэлэн ошоходонь, хара зүһэтэй нэгэ амитан харагдахадал гэбэ. Дүтэлжэ ошоходонь гахайнуудайнь дунда томо гэгшын баабгай оронхой, нэгыень «шарууһалжа», сүлөө, тухагүй байба. Энэл үедэ газаа бии болоһон тус фермын зоотехник Сергей Дармаев эдэ бүгэдые хараһаар лэ. байзагты: «Би буудаа ошожо ерэхэмни» гээд мотоциклдаа һуужа, 4—5 модоной зайдахи Охор-Шэбэр һуурин гүйлгэжэрхибэ. Тэрэнэй хоёр аматай буугаа абаад, эндэ хүрэжэ ерэхэдэнь, тайгын эзэн мүнөөхи шарууһалһан гахайгаа эдижэл байба. Тарган гахайн мяханда амтархашоод байһан баабгайда үрдижэ ерэһэн зоотехник заахашье түдэгэсэнгүй хойно хойноһоонь хоёр удаа буудажархиба ха.

Нигэжэ зоргоороо ябаһан энэ арьяатан «нюдөө аниха» баатай болобо.

Б. БИРБАЕВ.
Түнхэнэй район.

ХАДААХАЙ

ЖОЛООШОН ПОКРЕЦКИИН ӨӨДЭГҮЙ ААША

Байгша оной февраль һарын 26-най үглөөгүүр Улаан-Үдын автовокзал хэзээ хэзээнэйхиһээ хүлгөөтэй шэнгеэр харагдаа һэн. Уридшалан абаһан биледтэй хүнүүд һанаа амархан гэшхэлэн, автобусуудтаа һуужа, һуурияа эзэлжэ налайнад. Харин хубиингаа хэрэгээр город яаралтайгаар ерэһэн Дандаржамса Найданов билетгүй хэбэртэй. Хори, Хэжэнгэ тээшэ ошохо автобусай хоорондо энэш тэрэш жолоошониие гүйжа байжа гүйнэ. Теэд тиигээшьегүйдөө аргагүй байба. Аяар холо байһан Хөөрхэ нютагтань тэрэнэй харууһалжа байһан хамтын мал «эзэнээ хүлеэжэ» байгаа.

— Юрэдөө һамганайнгаа харууһалжа байһан малые пенсидэ гарахадань тушаажа абаһан хүм. Гурбан хоногоор табигдажа ерэһэн аад лэ, ябажа шадахаяа болёод байһандаа, ехэл урмагүй байнаб. Байза, яалтай гээшэб? Хори хүрэтэр ошохо билет ондоо автобусто байханьшье байна. Тэрэниие абахам гээшэ гү, али поездоор Бада хүрэтэр ошоод, саашаа дамжаха гү... Байза, угынь лэ Хөөрхынгөө автобус барин татаад лэ, зүүлжээ дабшаа һаам дээрэ ха даа гэжэ бодоод, Хори хүрэтэр Хөөрхынхидэ бэшэ, харин ондоо автобусто билет абажархиба.

Иигэһээр байтарнь үглөөнэй 8 час 50 минута боложо, «Улаан-Үдэ — Хөөрхэ» (Хэжэнгын район) маршрудай автобус ябахань гэжэ соносхогдобо. Тиихэлээрнь Дандаржамсын зүрхэн мундуугаар сохилжо, эжэлэнгүй Хөөрхэ ошохо автобусой хажуудань гүйжэ ерэбэ. Хинан шалгадаг эхэнэр билетүүдыень шалгажа, пассажирнуудаа һууридань һуулгаад, гаража ябаба.

Үнөөхи малшанаймнай аза талааниинь болоходоо, нэгэ пассажир ерэнгүй, маршрудай эсэс хүрэтэр ошохо Найдановые жолоошон дуратайгаар абаба.

Баярлаһан хирээ бархирха гэдэгтэл, Дандаржамса дүрбэхэн түхэригөө жолоошондо түргэхэнөөр һарбайгаад, биледшье абангүй, эгээл ара талын хооһон һуури эзэлжэ, аргагүй зохидоор налайшаба.

Тиигэбэшье энэ хүнэймнай Хөөрхынгөө автобусто һуужа, саг соогоо нютагаа бусахамни гэжэ баярлаһан баярынь удаан үргэлжэлөөгүй бэлэй. Ушарыень гэхэдэ, 12 час 30 минутада тэрэ автобус Хори хүрэжэ ерэбэ.

— Нүхэд, эндээ байгаарайгты. Би тэбхэр нэгэ час болоод ерэхэб. Тиигээд ябахабди, — гэжэ пассажирнуудтаа ойлгуулба. Дүүрэн автобус хүн зон һубариһаар, эдеэлгэеэ шамдуухан дүүргэжэрхибэ. Автобусоо нилээд удаан саг соо хүлеэһэнэйнгээ удаа залуу хүбүүн Балданов һамгантаяа, тиихэдэ автобус соо ябаһан хүнүүдэй эгээл наһажаал Д. Найданов гурбан: «Байза, аяар Хөөрхэеэ хүрэтэрнай, үшөө ерээд модо байна. Баһа нэгэ-нэгэ аяга халуун сай уужархия гэлдээд»,—столоводоо дахинаа оробо.

Энэ һамбаандань ухаа мэдээгүй юумэ, автобустоо үшөө юһэн хүниие һуулгаһан жолоошон гүйлгэжэ ерэбэ. Пассажирнуудай һууринуудаа эзэлээд, «гурбан хүмнай дутуул, байзыт!» гэжэ хэлэһээр, хэшхаралдаһаар байтарнай, жолоошон гүйлгэжэ мэдэбэ. Үдын хүүргэ хүрэтэр тоосолдоон, гайхалдаан болоо. Теэд автобусой эзэн Покрецкий «сагһаа хожомдохомни, 'би хэлээ һэм, миниие зэмэтэй юумэн үгы!» гэжэ байгаад, ойроо хүртэшэгүй хэрээгыгээр харюусаһан, өөдэгүй аашаа харуулһан байха юм.

Тэрэ үдэр урагшагүйдэһэн Дандаржамса хоёр автобусто мүнгэ түлөөд, хоёрдохиһоонь биледшье абангүй, үргэлжэ ябаһан юумэеэ автобус соонь алдаад, үнөөхил Хоридоо үлэшэбэ гүб даа. Тэрэ автобусто һууһандаа, хөөрхы, амаргүй ехээр баярлажа, жолоошон хүниие магтажа ябаа бэлэйл. Харин һүүлдэнь «хахархай тэбшын хажууда» үлэшоод һууһан энэ малшанай сэдьхэлдэ ямар бодол түрөө һэн хаб даа.

Тэрэ автобус жолоодожо ябаһан Покрецкидэ хүнэй һэшхэл байба гү? Өөртэйнь хамта Хөөрхэ хүрэтэр ошолдохо гурбан пассажираа хаяад, юумыньшье үгэнгүй, зорюута гүйлгэһэн Покрецкиие өөдэгүй ахир, үнэн сэхэ хүнэй абари занда таарахагүй ааша харуулаа гэжэ бидэ, пассажирнууд тоолонобди. Тэрээндэ дүрбэн хүн дүтэлжэ, зорюута хэлээ, гүйгаабди. Хөөрхэеэ хамта ошожо ябаһан гурбан нютагаархиниинь — Улаан-Үдын прибор бүтээлгын нэгэдэлдэ хүдэлдэг Г. Д. Субботина, Хэжэнгэдэ ажалтай Е. Г. Аюрова гэгшэд нүхэдэйнгөө түлөө автобус байлгажа шадахагүй байһандаа, али тухай эшээ, гэмшээ, голхороо гээшэб.

Теэд тэрэниие саашанхи ута замдаа сэбэр сэхэ байгаа гээгүт? Үгы аеб даа. Худанай-Үртөө, Ородой-Адаг һууринуудаар зогсогшодые бултыень суглуулаа. Нэгэндэньшье билет һарбайгаагүй. Хэжэнгэдэ угтаха шалгалтаһаа урид тэдэнээ буулгажархёо. Шалгалтын удаа Покрецкий саашанхи замдаа тэрэл аашаяа хэжэл ябаа.

Эдэрмэг нютагта нэгэ хүнэй автобусой өөдэгүй жолоошонтой золгоһон тухайгаа хөөрэжэ һууxыень дуулаад, хэзээ болоһон ушар бэ, үдэрыень һанана гүт гэжэ асуугдаа һэн. «Яахаяа мартахабиб тэрэ үдэрые. Февралиин 10-да городһоо ерээ һэмби»,— гэбэ. Тэрэ хүнэй хөөрөөгөөр тобшолол хэхэдэ, эгээл Покрецкиин ааша шэнги байһан юм. Өөрынгөө хэһэн түр зуурын тобшололдо мэхэлэгдэхэгүйн тула Улаан-Үдын автовокзалай начальник С. С. Колоколовада хандагдаа һэн. «Февралиин 10-най, 26-най үдэрнүүдтэ» Улаан-Үдэ— Хөөрхэ маршрудай автобусые Покрецкий жолоодоһон байна»,—гэжэ тэрэ тоб байса харюусаба. Имэ харюу дуулаад, хоёрдохи ПАП-ай начальник В. А. Поповһоо Покрецкий тухай һанамжыень һурахадамнай: «һайн жолоошодоймнай тоодо ородоггүй юм», — гэбэ.

А. БОРХОНОЕВА.
Хэжэнгын прокуратурын мүрдэгшэ.
В. ТОКТОХОЕВА,
манай корр.
пассажирнуудай зүгһөө.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55—Дамжуулгын программа. 9.00—«Время». 9.40—Үглөөнэй гимнастика. 9.55—Физкультура эрхилэгшэдтэ заабаринууд». 10.05—«Юрэ бусын һонирхолтой юумэн». 10.35—ГДР-эй уран һайханай коллективүүдэй хабаадалгатай концерт. 11.05 — «Спортлотогой» 12-дохи тираж. 11.15—«Таанадта, түрэлхид». 11.45—Сергей Прокофьев. Фильм-концерт. 12.05 — Харгын аюулгүйе сахиха. 12.35 — Конькигаар урилдалгаар уласхоорондын мүрысөөн. 13.10—Баримтата фильм. 13.40 — Түбэй телевидениин болон бүхэсоюзна радиогой ород дуунай академическэ хоорой концерт.

Улаан-Үдэ. 14.10—Шэнэ һонин (буряадаар). 14.20—«Буряад хэлэнэй хэшээлнүүд». 1500—«Хамаг юумые мэдэхэ хүсэлтэйб» — киножурнал.

Москва. 15.10—«Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ».15.20—«Ородой музей». 15.55—Арадай уран бэлигэй телепрограммануудай «Радуга» гэһэн уласхоорондын ...
«Мал адуулаг...
(Болгариин А...
ка). 16.20—«...
һайханай фил...
амитадай айм...
Политическэ ...
Л. А. Вознесе...
18.15—Мультфи...
Эб найрамда...
вет комите...
Ю. А. Жукова...
— Уран зохё...
той уулзалга. ...
который лопну...
ритэй уран ...
(2-дохи сери). ...
22.30 — «Бере...
23.15—Санын ...
эй чемпионат. ...
шүүл. 23.50—Ш...

ХОЁРДОХИ ...

Москва. 14.1...
гүш, нүхэр»... ...
Улаан-Үдэ. ...
забһарлалга.
Москва. 15.2...
телевидениин ...
рамма. 16.3...
серваториин е...
арадай артист, ...
гай лауреат С...
рэй концерт. ...
жэ аад, юрэ ...

Реда...
Р. Б. Г...

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь —2-50-52, секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни—2-34-05, пропаганды—2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства—2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21, информации—2-60-91, переводов—2-54-93, писем и селькоров—2-67-81, корректорская—2-33-61, машинное бюро—2-57-63, отдел объявлений—2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств полиграфии и книжной торговли.
Н-01350. Заказ № 65. Индекс 04649.